

cijena 1.5 EUR

petak, 17. avgust 2018.

MONITOR

CRNOGORSKI NEZAVISNI NEDJELJNIK

Broj 1452 godina XXIX

naši na privremenom radu u aziji

U KINU KAO JEFTINA RADNA SNAGA

**kazne za
pedofile**

**PRESUDE KOJE
VRIJEDAJU ŽRTVE**

**proces protiv
ranka radulovića**

**ZAŠTIĆENI PROTIV
ZAŠTIĆENIH**

FOKUS

- NAŠI NA PRIVREMENOM RADU U AZIJI:**
U Kinu kao jeftina radna snaga (Zoran Radulović) 8

DANAS, SJUTRA

- Razgraničenja (Esad Kočan) 11

MONITORING

- PROCES PROTIV RANKA RADULOVIĆA:**
Zaštićeni protiv zaštićenih (Milena Perović-Korać) 12

- MINISTARSTVO ZDRAVLJA PROTIV SPECIJALIZANATA:**
Tu su da uče, a ne da primaju platu (Predrag Nikolić) 16

DRUŠTVO

- KAŽNJAVANJE PEDOFILA:**
Presude kao vrijeđanje žrtvi (Miloš Bakić) 18

- UGROŽENE BOROVNICE:**
Nestaje plavo blago sjevera (Dragana Šćepanović) 22

INTERVJU

- DR PRIMARIJUS LJILJANA ŽIŽIĆ,**
SPECIJALISTA HIGIJENE:
Bez teške i brze hrane (Veseljko Koprivica) 24

OKO NAS

- PROMJENE U MORU:**
Jadran sve topliji (Mustafa Canka) 32

- ANDRIJEVICA - POBUNA PROTIV**
IZGRADNJE MALE HIDROELEKTRANE:
Neobuzdani tajkuni (Tufik Softić) 34

- KNJIGE I MI:**
Ljudi se vraćaju čitanju (Miljana Dašić) 36

SVIJET

- ODNOSI SJEDINJENIH AMERIČKIH DRŽAVA I TURSKE:**
ESKALACIJA KRIZE:
Dar Erdoganu iz Vašingtona (Milan Bošković) 38

INTERVJU

- AGRON BAJRAMI, GLAVNI I ODGOVORNI**
UREDNIK KOHA DITORE, PRIŠTINA:
Kosovo za sve njegove građane (Veseljko Koprivica) 43

- IGOR VUK TORBICA, REDITELJ:**
Pravo na izbor koji
odstupa od logike
(Miroslav Minić) 46

PERISKOP

- STIGAO IZ**
RENESANSE
(Gradimir Gojer) 49

U sjenci globalne ekonomsko-političke priče i već započetog odmjeravanja snaga na relaciji Kina – SAD – Evropa, u tišini, na „privremeni rad“ u Kinu odlaze mladi Balkanci iz Crne Gore, Srbije, Bosne i Hercegovine, Makedonije... Uglavnom da djecu i odrasle podučavaju engleski jezik

STR
8-10

10. avgust 2018.
broj 1451.

3. avgust 2018.
broj 1450.

TU SU DA UČE, A NE DA PRIMAJU PLATU

Klinički centar Crne Gore pokušava da nadomjesti sve veći manjak specijalista dovođenjem mladih ljekara koji su na specijalizaciji. Ministarstvo zdravlja je pokopalo ovaj naum odlukom da se oni ne plaćaju. Kažu, nije po zakonu

STRANA 16

NESTAJE PLAVO BLAGO SJEVERA

Borovnica nestaje sa crnogorskih planina. Država prvi put ove godine kontroliše nesavjesne berače i otkupljivače borovnice na sjeveru. Iako ohrabruje što su se nadležni konačno sjetili tog prirodnog blaga, ekolozi tvrde da je prilično kasno za takve aktivnosti

STRANA 22

JADRAN SVE TOPLIJI

U razdoblju od 2008. do 2015. godine temperatura površinskog sloja mora porasla je za 1,25 stepeni. Predviđa se da će prosječna temperatura vazduha na jadranskom području, ako se emisija staklenih gasova značajno ne smanji, porasti za četiri do pet stepeni. To će uzrokovati učestalije i jače atmosferske ekstreme. Visoke temperature imajuće uticaj na živi svijet u moru i na čovjeka. Pozitivno i negativno

STRANA 32

LJUDI SE VRAĆAJU ČITANJU

Ispred pulta u Narodnoj biblioteci Radosav Ljumović nije prazno. Oni koji uzimaju knjige nisu ljudi prošlog, 'čitalačkog' vremena, već dvije djevojke koje iz biblioteke izlaze u pratnji Dostojevskog. To nije slučajnost, kažu zaposleni. Sve je veći broj mladih koji razvijaju strast prema pisanoj riječi

STRANA 36

U izradi ovog broja, osim gdje je drugačije naznačeno, korištene su fotografije iz arhive Monitora i Vijesti.

Izdavač:
"MONITOR" d.o.o.
Podgorica

Nedjeljnik MONITOR
Podgorica, Trg Republike bb
<http://www.monitor.co.me>
E-mail: monitor@t-com.me
Prvi broj crnogorskog nezavisnog nedjeljnika
"Monitor" izašao je u Titogradu,
19. oktobra 1990.
Utemeljivači nedjeljnika: dr Miodrag Perović i
Stanislav Čano Koprivica

Predsjednik Odbora direktora:
dr Miodrag Perović

V.d. izvršna direktorica:
Milena Perović-Korać

**Glavni i
odgovorni urednik:**
Esad Kočan

Redakcija:
Veseljko Koprivica (šef deska), Zoran
Radulović (ekonomija), Marijana Bojanić,
Mustafa Canka, Tamara Kaliterna,
Petar Komnenić, Milka Tadić-Mijović,
Predrag Nikolić, Milena Perović-Korać,
Branka Plamenac,
Nastasja Radović, Tufik Softić,
Radmila Stojanović, Olivera Lakić
Miodrag Vukmanović
Kolumnisti:
Ferić Muhić, Milan Popović, Filip Kovačević,
Gradimir Gojer, Zoran Pusić

Grafički urednik:
Dragan Lučić

Organizacija i distribucija:
Slobodan Dedić

Telefoni:
020/404 641; 404 645; 069 327 727
Fax:
020/242 306

Rukopise ne vraćamo
List izlazi petkom
List je registrovan kod Republičkog sekretarijata za
informisanje Crne Gore pod brojem 64.
Pretplata za Crnu Goru: šest mjeseci 39 €, godina
78 €. Sva obavještenja o pretplati možete dobiti na
telefone 404 641; 404 645 i 069 327 727
Pretplata na račun broj: 510-2839-59 kod CKB
Podgorica u korist nedjeljnika: "Monitor", Podgorica

Pretplata za inostranstvo na šest mjeseci
SAD USD 138
AUSTRALIJA AUD 230
EVROPA EUR 95
ŠVAJCARSKA SHF 161
Detaljnije informacije o pretplati na strani 64

Priprema:
Studio "MOUSE" - Podgorica

Štampa:
"Daily press" - Podgorica

Distribucija:
„S PRESS!-Podgorica

ODSLUŽIO DVIJE TREĆINE KAZNE

KULJAČA IZAŠAO IZ ZATVORA

Bivši gradonačelnik Budve **Rajko Kuljača** izašao je u srijedu iz zatvora u Spužu, gdje je odslužio dvije trećine dosuđene kazne.

Viši sud u Podgorici donio je, na osnovu Kuljačine molbe, rješenje o njegovom uslovnom otpustu.

Zatvorska kazna skraćena je za pola godine, na osnovu dobrog vladanja prilikom izdržavanja kazne, nakon odluke suda da usvoji zahtjev Kuljačinih pravnih zastupnika.

Nekadašnji gradonačelnik Budve osuđen je u maju prošle godine na dvije i po godine zatvorske kazne, zbog malverzacija u aferi *Zavala*, zajedno sa još desetak opštinskih službenika i članova komisije.

Osim Kuljače, Apelacioni sud je, odlukom sudije **Milića Međedovića**, u decembru 2016. godine na dvije godine zatvora osudio bivšeg sekretara Sekretarijata za investicije Opštine Budva **Dragana Marovića**. Kuljača i Marović osuđeni su za zloupotrebu službenog položaja, zbog pribavljanja imovinske koristi preduzeću *Zavala invest* čime su oštetili opštinsku kasu za 820 hiljada eura.

Apelacioni sud je zbog ove afere na godinu dana osudio Đorđa Pinjatića, predsjednika komisije koja je procjenjivala radove na postrojenju za desalinizaciju, **Dragana Žinića**, **Slobodana Đurovića**, **Stevana Vučetića**, **Sretena Tomovića**, **Novaka Stanojevića**, **Marka Kaloštra** i **Dragana Sekulića**.

Kuljača je bio i ključni svjedok saradnik prilikom procesuiranja budvanske kriminalne grupe na čijem je čelu bio visoki funkcioner DPS-a **Svetozar Marović** u osam korupcionaških afera, kojima je opštinska kasa oštećena za više desetina miliona eura.

HETA ASSET RESOLUTION

Poslovna zgrada u Baru na izuzetnoj lokaciji 2690 m2

+382(0) 67 00 77 55

www.heta.me

CRNOGORSKO TUŽILAŠTVO NE RADI DOVOLJNO NA PROCESUIRANJU RATNIH ZLOČINA

Iz organizacije za zaštitu ljudskih prava *Amnesti internešnal* ocijenili su da crnogorsko tužilaštvo ne radi dovoljno na procesuiranju ratnih zločina počinjenih tokom devedesetih.

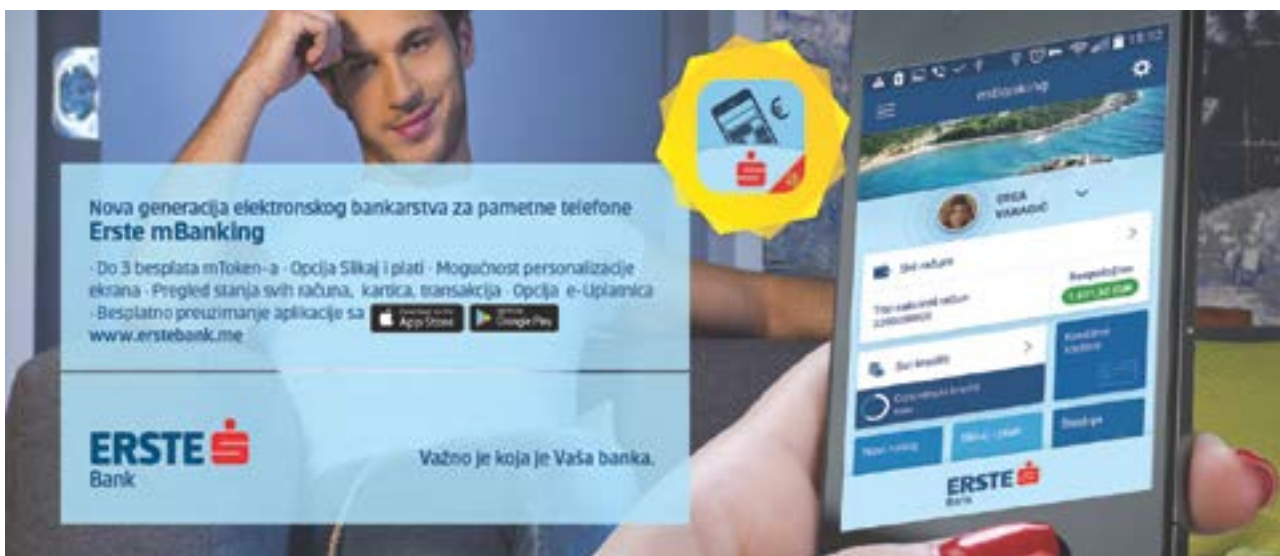
Organizacija ističe da je zabrinjavajuće što su i skoro tri decenije nekažnjeni pojedinci umiješani u ratne zločine.

„Crnogorsko tužilaštvo je zabrinjavajuće sporo, a do sada nije pokrenut nijedan slučaj koji se bavi komandnom odgovornošću za zločine počinjene tokom rata. Nijedna optužnica nije podignuta protiv policijskih službenika koji se sumnjiče za rasprostranjeno i sistemsko mučenje, zlostavljanje i progon Bošnjaka na teritoriji Sandžaka u periodu od 1992. do 1995. godine“, navode u Amnestiju.

Tužilaštvo je najavilo da će razmotriti sedam slučajeva ratnih zločina, radi utvrđivanja da li postoje osnove za ponovno otvaranje procesa. Pred crnogorskim sudovima su vođeni procesi zbog zlostavljanja hrvatskih zarobljenika u logoru *Morinj*, protjerivanja Bošnjaka u Bukovici, ubijanja albanskih civila u Kaluđerskom laz i deportacije bošnjačkih izbjeglica iz Herceg Novog. Niko od optuženih u ovim predmetima nije osuđen, a optuženi u slučaju Bukovice oslobođeni su odgovornosti.

„Nekoliko donošenih sudskih odluka do sada je pokazalo nedosljednosti i pogrešnu primjenu međunarodnog humanitarnog prava i sudske prakse, što je doprinijelo atmosferi nekažnjivosti. Sedam optuženih u slučaju Bukovice je oslobođeno 2012. godine na osnovu onoga što smatramo pogrešnim tumačenjem i primjenjivanjem međunarodnog prava“, saopštili su iz Amnestija i podsjetili da je u junu 2013. godine devet policijskih službenika oslobođeno odgovornosti za nestanak 60 bosanskih izbjeglica.

Žrtvama zločina počinjenih tokom devedesetih, Vlada Crne Gore je u septembru prošle godine obećala da će platiti odštetu u iznosu od 1,35 miliona eura. Iz Amnestija su pozdravili najavu Vlade da će u Specijalnom državnom tužilaštvu otvoriti odjeljenje za istragu ratnih zločina, navodeći da očekuju konkretne rezultate.

ĐENOVA

TRAGEDIJA PRILIKOM RUŠENJA MOSTA

Najmanje 39 osoba, među kojima je troje djece uzrasta od osam do 12 godina, poginulo je u utorak, prilikom rušenja mosta *Morandi* u Đenovi. Iz ruševina je izvučeno 16 povrijeđenih, od kojih je 12 u kritičnom stanju.

Obrušilo se 80 metara mosta, na kojem je u tom trenutku bilo oko 20 vozila.

Iako se, kako je saopštila policija, pretpostavlja da su za rušenje odgovorne jake vremenske nepogode, postoji mogućnost da je do nesreće došlo usljed lošeg održavanja mosta, ocijenili su na Tehnološkom institutu u Džordžiji.

„Takva infrastruktura stari svuda u svijetu i može da predstavlja problem“, kazala je asistentkinja Tehnološkog instituta **Loren Stjuart**.

Sa mišljenjem Stjuartove da je do kolapsa mosta došlo zbog nemara putara i javnih službi, a ne zbog ekstremnog vremena, saglasan je i dio italijanske javnosti, koja je i ranije polemicala o njegovom lošem održavanju.

„Slabljenje nosivog kapaciteta može da bude problem. Promet se odvija i prolazi godinama, decenijama, i na kraju može da degradira strukturu“, rekla je Stjuartova.

Italijanski premijer Đuzepe Conte posjetio je mjesto nesreće gdje se srušio most u Đenovi i nazvao to velikom tragedijom, nezamislivom u modernoj državi.

Za karcinom dojke postoji tretman
koji ne ostavlja nikakve tragove.
PREVENCIJA.

f Za nju

CRNA GORA U BORBI PROTIV RAKA DOJKE

JEDAN CILJ: POBJEDITI RAK DOJKE

PRAVA PRIČA

ERSTE Addiko Bank

GRACIJA

„ZLATNI PASOŠI“ POTENCIJALNI BEZBJEDONOSNI RIZIK

Iz Evropske komisije (EK) poručili su da će Crna Gora morati da se, prilikom davanja državljanstva stranim investitorima, uskladi sa evropskim strogim normama i kriterijumima za sprječavanje bezbjednosnih rizika, što će biti procijenjeno u toku pregovaračkog procesa.

Vlada je 26. jula usvojila program sticanja državljanstva na osnovu ulaganja, sa čijom bi se primjenom trebalo početi 1. oktobra.

Iz EK su saopštili da države članice treba da obezbijede preduzimanje neophodnih koraka u cilju sprečavanja bezbjednosnih rizika prilikom davanja državljanstva. One takođe moraju primijeniti rigorozne kriterijume za identifikovanje i suzbijanje kriminaliteta i korupcije.

„Davanje državljanstva je nacionalna nadležnost. Kao što se očekuje od država članica EU, i zemlje kandidati bi trebalo da iskoriste svoje prednosti da dodijele državljanstvo u duhu iskrene saradnje i da se uzdrže od bilo kojih mjera koje bi mogle ugroziti postizanje ciljeva Unije. Crna Gora, kao i sve ostale zemlje kandidati, moraće da se uskladi sa ovim normama i kriterijumima. To će biti procijenjeno u toku pregovaračkog procesa“, rekli su iz pres službe EK.

Evropska komesarka **Vera Jourov** prošle sedmice je od članica EU koje dodjeljuju „zlatne pasoše“ bogatašima iz zemalja van EU, zatražila da učine više kako bi se osiguralo da takva državljanstva ne dobiju kriminalci.

„Dodjela državljanstva može biti ozbiljan bezbjednosni rizik, zato što ono daje prava kao što je sloboda kretanja u EU“, rekla je Jurova.

Šef Delegacije EU u Podgorici **Aivo Orav** kazao je dan nakon usvajanja programa da crnogorska Vlada treba pažljivo da razmotri pitanje ekonomskog državljanstva kako ne bi napravila bilo kakvu prepreku na putu Crne Gore prema EU.

Vladin Program ekonomskog državljanstva biće, kako je predviđeno, dostupan za najviše 2.000 najreferentnijih aplikanata iz zemalja koje ne pripadaju EU i to tokom ograničenog perioda od tri godine.

Zainteresovani pojedinci će imati opciju da ulože 250.000 eura u neki od razvojnih projekata koji je prethodno odobrila Vlada u nerazvijenom području Crne Gore ili 450.000 eura u razvijenom području.

Vlada će, pored toga, naplaćivati naknadu do 100.000 eura po podnesenom zahtjevu. Naknada će biti usmjerena u poseban fond za razvoj nerazvijenih područja.

Iz Vlade tvrde da to nije projekat prodaje pasoša i ekonomskog državljanstva, već projekat koji treba da obezbijedi ekonomski razvoj i ubrza ispunjenje ekonomskih kriterijuma koji su dio evropske agende Crne Gore.

posjetite nas na
www.monitor.co.me

KATARINA BOŠKOVIĆ, studentkinja Pravnog fakulteta u junu je objavila i promovisala svoju prvu knjigu pod nazivom *Međunarodno privredno pravo i regulisanje*

finansijskog tržišta. Knjigu je izdao Kraljevski koledž u Londonu, gdje je i promovisana. Promocija u Crnoj Gori zakazana je za oktobar.

„Do saradnje je došlo nakon mog učešća na Međunarodnom takmičenju u oblasti privrednog prava koje je

održano upravo na Kraljevskom koledžu u Londonu, a na kojem je moj tim osvojio prvo mjesto. Nakon takmičenja sam dobila zvaničnu ponudu od Kraljevskog koledža da se pridružim njihovom istraživačkom timu sastavljenom od diplomaca i doktora nauka u oblasti društvenih i humanističkih nauka, koju sam bez oklijevanja prihvatila, i nakon dvogodišnjeg istraživačkog rada nastala je knjiga“, rekla je Boškoviće.

PLUS

NEMANJA RADOJEVIĆ, specijalista sudske medicine KCCG će narednu godinu provesti na usavršavanju na Harvardu, jednom od najprestižnijih američkih i svjetskih univerziteta.

„Da sam nosilac jedne dobre edukacije na medicinskom fakultetu na Harvardu u Bostonu, u periodu od nekih godinu dana, koja je podržana od strane Ministarstva zdravlja koje je prepoznalo potrebu ulaganja ne samo u infrastrukturu u zdravstvu, kupovinu aparata, već i u znanje“, kazao je za *Vijesti* Radojević. A upravo je ulaganje u znanje medicinskog osoblja ključ dobrog zdravstvenog sistema, jer, objašnjava Radojević, kupovina opreme kojom ljekari ne umiju da se služe ne koristi ni Kliničkom centru ni pacijentima.

DRŽAVA nikako da ispuni obećanje od prije deceniju i po i završi put od Podgorice do Gusinje. Nakon što je Albanija završila svoj dio obaveza i iz međunarodnih sredstava izgradila put od juga te zemlje, odnosno Skadra, pa do samog sjevera, nadomak Gusinja u Crnoj Gori, preostalo je samo da zvanična Podgorica počne sa radovima. Osim što je izgradila granični prelaz Grnčar kod Gusinja, naša država je trebalo jedino još da napravi bolji put od Tuzi preko Dinoše do graničnog prelaza Cijevna zatrijebačka.

„Šira crnogorska javnost nije skoro ni upoznata sa činjenicom da je Albanija završila kompletan posao. Put je gotov, postavljena je i saobraćajna signalizacija. Taj put se već uveliko koristi, ali se u nedostatku otvorenog graničnog prelaza u Cijevni zatrijebačkoj, mora ići tridesetak kilometara niže, do Božaja“, priča za *Vijesti* predsjednik Partije za Gusinje **dr Rusmin Laličić**.

MINUS

ZGRADA PREDJSJEDNIKA u Podgorici renovira se, a ne zna se ko je donirao novac za radove. Uprava za imovinu renoviraće fasadu i okrečiti hodnike u zgradi predsjednika Crne Gore, a ukupna vrijednost radova iznosi 85 hiljada eura. Iz Uprave su kazali da će na zgradi, u kojoj se nalazi kabinet predsjednika **Mila Đukanovića**, biti zamijenjena fasada i spoljašnja stolarija. Kako se navodi, stolarija neće biti promijenjena u kabinetu predsjednika, ali će u zgradi biti okrećeni hodnici i renoviran jedan toalet. „Vrijednost radova u skladu sa Ugovorom o donaciji iznosi 85.000 eura, a preostali radovi će se izvesti u skladu sa Ugovorom o tekućem održavanju državnih organa“, kazao je za *Vijesti* direktor Uprave **Blažo Šaranović**, ne pojašnjavajući ko je donirao pare za radove.

Kineska posla

U sjenci globalne ekonomsko-političke priče i već započetog odmjeravanja snaga na relaciji Kina – SAD – Evropa, u tišini, na „privremeni rad“ u Kinu odlaze mladi Balkanci iz Crne Gore, Srbije, Bosne i Hercegovine, Makedonije... Uglavnom da djecu i odrasle podučavaju engleski jezik

Kinezi dolaze na Balkan. A naši odlaze u Kinu. I svi među njima umiju da naprave razliku između zarade od 300 i 1.500 eura.

Prvi prate projekat *Pojas i put za međunarodnu saradnju* (inicijativa poznata kao *Jedan pojas, jedan put*), ideju obnove nekadašnjeg *puta svile*, koji obuhvata skoro 70 država i 4,5 milijardi ljudi od krajnjeg istoka Azije do Srednje Evrope. Ogroman novac potreban za investicije stiže, uglavnom u vidu kredita, iz velikih kineskih banaka pod djelimičnom ili potpunom kontrolom države. Prati ga armija radnika gladnih znanja. Od armirača do inženjera i mandžera top klase svi rade i *upijaju*: kulturne, društvene, ekonomske navike domicilnog stanovništva; građevinske, i poslovne standarde države poslodavca. Ne skidajući oči sa potencijano novih tržišta i novih poslovnih prilika.

Puno uči, puno radi, zaradi još više novca. Tabla sa ovim tekstom, ispisana na kineskom i engleskom jeziku, postavljena je na ulazu u kineski kamp na Bioču, u kome je smješten dio njihovih radnika angažovanih na

gradnji dionice autoputa Donje Mrke – Mateševo. Ista kompanija (CRBC) dobila je u Hrvatskoj posao gradnje Pelješkog mosta, pa se makar dio njenih upošljenika iz kampa na Bioču nada da će u Dalmaciji produžiti svoj radni angažman u Evropi.

Nije to angažman kome se svi raduju.

Evropski komesar za proširenje **Johanes Han** upozorio je nedavno da bi gomile novca koje Kina ubrizgava u zemlje Jugoistočne i Srednje Evrope na trasi *Pojasa i puta*, neke od njih mogle dovesti u stanje finansijske i političke zavisnosti i pretvoriti ih u kineske „trojanske konje“ na putu ekonomskog osvajanja Zapadne Evrope. Hana, dodatno, brine to da bi nekim liderima u regionu Zapadnog Balkana kineska kombinacija „kapitalizma i političke diktature“ mogla biti i bliska i poželjna.

Zabrinutost zbog kineskog prodora u Evropu iskazala je i grupa senatora SAD-a (njih 16). U pismu **Donald** **Trampu** sugerišu da SAD iskoriste svoj uticaj u

MMF-u kako bi „spriječili nastavak postojećih i početak novih projekata“ iz inicijative *Pojas i put*. Amerikance brine da bi „predatorsko finansiranje infrastrukture“ moglo omogućiti Kini da uspostavi kontrolu nad strateški važnim saobraćajnicima, bogatim preduzećima, rudnim bogatstvom... Baš onako, otprilike, kako su SAD – uz svesrdnu pomoć MMF-a i Svjetske banke – svojevremeno uradili u Južnoj Americi i dijelu Azije.

U sjenci te globalne ekonomsko-političke priče i već započetog odmjeravanja snaga na relaciji Kina – SAD – Evropa, u tišini, na „privremeni rad“ u Kinu odlaze mladi Balkanci iz Crne Gore, Srbije, Bosne i Hercegovine, Makedonije... Uglavnom da djecu i odrasle podučavaju engleski jezik.

„Najtraženiji su profesori engleskog jezika, čak i ne moraju biti profesori, dovoljno je da dobro znaju engleski jezik. Mogu se zaposliti u privatnim vrtićima i trening centrima, pa čak i u školama ako su obezbijedili radnu vizu“, svjedoči za *Monitor*, o svojim iskustvima iz Kine, Nikšićanka **Biljana Matijašević**. „Plate su najmanje 1.400 eura mjesečno, kineska hrana je jeftina, kao i računi za struju, gas i komunalije. Iznajmljivanje stanova košta kao i u Podgorici, ako se radi o gradskim jezgrama, a sve su jeftiniji prema periferiji. Najviše je stranaca u Pekingu, Šangaju, Šenženu, Gvandžou...“.

Stvar je u sljedećem: u Kini je engleski jezik obavezan u svim obrazovnim institucijama počev od vrtića, preko osnovne i srednje škole pa do fakulteta. Zbog ovakve situacije, došlo je do velike potražnje za nastavnicima engleskog jezika u svim kineskim regijama. Procjene govore da oko 400 miliona Kineza svih uzrasta već uči ili želi da počne da uči engleski jezik, pa je Kini, prema nekim računima starim godinu-dvije, u tom trenutku nedostajalo oko 100 hiljada učitelja, nastavnika i profesora engleskog jezika. Pored 200.000 Amerikanaca, Australijanaca i Evropljana koji (opet procjena) već rade taj posao.

Još dok sam bila u Kini raspitivala sam se postoji li mogućnost da se ukinu vize za stanovnike Crne Gore. Od ljudi bliskih Vladi u Pekingu dobila sam nezvaničnu informaciju, u decembru prošle godine, da će vize za Crnu Goru biti ukinute u januaru, kad i BiH, jer je pripremljen sporazum o viznoj liberalizaciji. To se, međutim, nije desilo, jer je, prema nezvaničnim informacijama, to odbilo naše Ministarstvo vanjskih poslova

Engleski se ne uči samo u zvaničnim obrazovnim institucijama, već i po privatnim školama, na kućnim kursevima, preko interneta... Kineski list *Čajna dejli* procjenjuje da tržište vanškolskih aktivnosti učenja engleskog jezika vrijede više od 100 milijardi eura godišnje. Britanski izvori tu procjenu svode na nepunih 60 milijardi (!?) ali donose i zanimljivu procjenu prema kojoj će, već 2020. u Kini biti više onih koji uče i služe se engleskim jezikom, nego što će na svijetu biti muškaraca i žena kojima je to maternji jezik.

Pored učitelja engleskog (najbolje plaćena radna mjesta u ovoj branši rezervisana su, razumljivo, za one kojima je to maternji jezik), u Kini se može raditi i zaraditi i kao predavač matematike, hemije, biologije, nastavnik slikanja, fizičke kulture, baleta, glume, fudbalski ili košarkaški trener, arhitekta, fotograf, snimatelj,

dizajner, menadžer...

Posebne pogodnosti za zapošljavanje imaju strani studenti.

„Kina je nedavno donijela zakon da internacionalni studenti koji studiraju na kineskim univerzitetima mogu da rade part-time poslove i prakse u bilo kojoj firmi u Kini, što je veliki benefit za internacionalnu studentsku populaciju u Kini a svakako velika mogućnost i stimulans za studente koji razmišljaju o studiranju u inostranstvu, odnosno Kini“, govori za *Monitor* **Matija Pavićević** kineski student iz Podgorice.

„Životni standard u Kini je svakako najveći i najbolji na istočnoj i jugoistočnoj obali. Najbogatiji su Šangaj, Peking, Šendžen, Qingdao... Prosječna plata u Pekingu je oko 1.400 eura. No bila ta cifra nekome velika ili mala, uvijek treba imati na umu rapidan razvoj kineske ekonomije“, navodi Pavićević.

Lijepo uspomene iz Kine nosi i Matijaševićeva. „Što se tiče života i rada u Kini, ja sam bila zadovoljna i brzo sam se navikla na njihovu kulturu i hranu. Radila sam kao predavač engleskog jezika u trening centru (grad Dongguan) i brzo sam se uklopila i sprijateljila sa kineskim kolegicama i učenicima. Čak me i sada zovu da pitaju da li su ukinute vize i hoću li doći da radim sa njima“.

Pozitivni utisci dominiraju i kod drugih privremenih ili stalnih stanovnika Kine koji su u tu zemlju stigli sa Balkana. Nezavisno da li ih je na taj dalek put povela studentska radoznalost, želja za pristojnom (bilo kakvom) zaradom ili – a ima i takvih slučajeva – bjekstvo od obavezne vakcinacije djece.

„Nakon što sam diplomirala kineski jezik na Filološkom fakultetu Univerziteta u Beogradu, odlazak u Kinu delovao je kao sasvim logičan izbor. Danas, skoro četiri godine kasnije, živim u Šangaju i razmišljam da li вреди vraćati se u Srbiju i čime moja zemlja može da me privoli nazad“, objašnjava jedna Beograđanka na portalu *Adria Daily*. Iz napomenu da joj društva iz domovine ne manjka. „U Šangaju ćete lako pronaći barem deset Srba koji znaju još deset Srba koji znaju još deset Srba u Šangaju...“.

O brojnosti srpske kolonije u Kini govori i Matija Pavićević. „Već preko 10.000 njihovih državljana živi, radi i studira širom Kine“, kaže on uz napomenu da Crnogorci *brojčano zaostaju* iz opravdanih razloga. „Državljanima Crne Gore još treba viza za posjetu Kini“. Na drugoj strani, Srbija i Kina su od prošle godine uspostavile bezvizni režim. Po istom principu, na osnovu potpisanog međudržavnog sporazuma, od januara ove godine i građani BiH u Kinu mogu putovati bez viza.

Stanovnici Crne Gore nijesu te sreće. O problemima sa vizama, na osnovu vlastitog iskustva govori i Biljana Matijašević: „Koliki su problem vize, sama sam se uvjerila nakon pokušaja da nakon šest mjeseci boravka u Kini, dobijem

ponovo vizu na šest mjeseci. U Kini postoje agencije koje produžavaju vize strancima za par stotina dolara, ali meni nijesu uspjeli da je produže tako da sam se krajem marta vratila u Crnu Goru i predala zahtjev Kineskoj ambasadi. Očekivala

• VELIKI RAD JE NA CIJENI:
Matija Pavićević

sam da ću lako dobiti novu vizu, jer je prvi put bilo tako. Međutim, ambasada mi je dala vizu na samo mjesec. To mi nije odgovaralo jer je put dalek i karta skupa“. Naša sagovornica, inače novinarka, pokušala je da sazna pozadinu ove priče: „Još dok sam bila u Kini raspitivala sam se postoji li mogućnost da se ukinu vize za stanovnike Crne Gore. Od ljudi

prema nezvaničnim informacijama, to odbilo naše Ministarstvo vanjskih poslova, uz obrazloženje da će ‘Crna Gora morati ponovo da uvodi vize Kinezima kada uđe u EU’. Nakon toga su Kinezi pooštrili kriterijume za izdavanje viza u Crnoj Gori, tako da sada uglavnom daju vize samo na mjesec“.

Crnogorsko Ministarstvo vanjskih poslova ne haje za probleme svojih sugrađana. A oni – kako ko. Jedni su se, po isteku viza vratili kući u svakodnevnu kolotečinu. Drugi traže, i pronalaze, alternative. Najjednostavnija je – srpski ili bosanski pasoš. Prvi vam, prema nezvaničnim informacijama iz podgoričkih političko – diplomatskih kuloara, „dobri ljudi“ mogu završiti za 200 eura. Onda ponovo put Kine. A domovina na dvostrukom gubitku: em joj ode školovano dijete, em izgubi lojalnog državljanina.

Dok nas ne spase Brisel i MMF.

Zoran RADULOVIĆ

Mladost i viza

Internet je prepun oglasa koji, uz neznatna odstupanja, klijentima nude „mogućnost da predaješ engleski jezik u Kini, da upoznaš kinesku kulturu, naučiš kineski jezik, i uz to – zaradiš“. Slijedi i popis uslova koje potencijalni „učitelji“ moraju zadovoljiti: da imaš između 24 - 40 godina, pasoš Crne Gore, BiH, Srbije ili Hrvatske, univerzitetsku diplomu bilo kog fakulteta, tečno korišćenje engleskog jezika, iskustvo u radu sa djecom, da si voljan da radiš i živiš u Kini tokom perioda od 12 mjeseci, posjeduješ vještine dobre organizacije, planiranja, komunikacije i motivisanja. Poželjno je i posjedovanje i TOEFL/TOESL sertifikata.

Beneficije koje dobijaš: plaćen smještaj, obezbijeđenu radnu vizu, početnu platu od 1000 do 1500€, avio kartu i ugovor od 12 mjeseci sa 40 radnih sati sedmično.

Bitno je, dakle, da ste mladi i obrazovani. I da imate vizu.

Razgraničenja

Piše: Esad KOČAN

Izgledao je kao da je otkrio vodu u pustinji. Aleksandar Vučić: „Ja sam za razgraničenje“. Oglasio se i Hašim Tači, spominjući tek korekciju granica. Dovoljno da pokaže ko je Vučićev partner u plemenitom naumu. Wolfgang Petrič, austrijski diplomata bivši izaslanik EU za Kosovo, i bivši visoki predstavnik međunarodne zajednice u BiH, stvar je sveo na sitnicu: neka sela sa sjevera Kosova mogla bi pripasti Srbiji i obrnuto. Može se, a i ne mora, vjerovati Petriču. Samo, pokazao je da u evropskim prestonicama znaju za razgovore o razdiobi. Onda je Angela Merkel žustro poručila: „Nikakvih primjena granica na Balkanu biti neće“.

Naposljetku, Vučić je medijima priopštio da su mu potkresana krila, da ne može sam protiv svih koji su za nezavisno, nedjeljivo Kosovo, ali činiće što može da ideja razdiobe ne propadne. Niko nije glasno izgovorio, a svako zna: kosovske opštine na sjeveru sa srpskom većinom

pripale bi Srbiji, a opštine u preševskoj dolini, sa albanskom većinom, Kosovu. I mir će zavladati.

Ni dirljivi Vučićev pesimizam, ni Angela Merkel, ni različito motivisane pobune opozicije u Beogradu i Prištini, neće ugasiti priču o razgraničenju. Taj koncept je obilježio naše godine i sudbine miliona sa prostora bivše Jugoslavije od devedesetih do

današnjeg dana. Živ je. I ne odnosi se samo na Albance i Srbe.

Razgraničenje se devedestih zvalo: „humano preseljenje“ (Čosić i Tuđman); „etničko čišćenje“ (stranci), a u stvarnosti to su bili pogromi civila, masovna ubistva. Genocid. Pitanje je da li će ikada većina Srba i Hrvata moći da podnesu punu istinu o *Oluji*. O onome šta se zbivalo prije, tokom i nakon nje. Preovladavajuća srpsko – hrvatska laž liči na sjenke okrenute jedna drugoj licem – licu, koje kreću svaka na svoju desnu stranu. Što se više udaljavaju, i vrijeme otiče, njima svoje parče laži postaje jedina istina.

U jeku srpsko – hrvatskog rata, dok je trećina Hrvatske bila okupirana i etnički očišćena, uz potporu obje države odvijalo se „humano preseljenje“. Hrvati iz Vojvodine zamjenjivali su kuće i imanja sa Srbima u Zapadnoj Slavoniji. Čak je i malena zajednica janjevskih Hrvata iz

okoline Lipljana na Kosovu, strateški dislocirana u srpska sela u Hrvatskoj gdje nije predviđeno da bude Srba.

Momir Bulatović slutio nije da se Milošević mnogo češće čuje sa Tuđmanom nego sa njim. Brojna su svjedočenja da je u srcu njihovih razgovora bilo – razgraničenje. To bez podjele Bosne nije moglo. Svirepost prema civilima ne bi se mogla razumjeti bez koncepta – razgraničenja. Važnije i od teritorija, u ratu protiv Bosne bilo je ubijanje ideje o mogućnosti zajedničkog života. Milošević i Tuđman nisu uspjeli podijeliti BiH, ali su održali riječ koju su dali jedan drugom o razgraničenju. Milošević mrdnuo nije tokom *Oluje*. Opštine u BiH uz hrvatsku grancu u kojima su Srbi činili preko 90 odsto stanovništva pripale su Federaciji, a Posavina, najbogatiji dio BiH, sa hrvatskom većinom, RS. Svi su u Dejtonu znali da su to Tuđman i Milošević davno uglavili.

Nedavno je u BiH parlamentu glasano o realizaciji ustavnog prava na konstitutivnost Srba u kantonima sa hrvatskom većinom. Protiv su bili Čovićev HDZ i Dodikov SNSD. Normalno. Miloševićev i Tuđmanov dogovor o razgraničenju – važi. Čeka zgodnu noć.

Nije slučajno ovo centriranje propagandne vatre prema Crnoj Gori i BiH. Dodik je uz gromku podršku Vučićevoj misiji kandidovao RS za otcjepljenje od BiH. Podržao ga je Ivica Dačić, ministar vanjskih poslova Srbije.

Malo ranije, Vučić se požalio *Globusu* kako ga zbog Kosova pritiskaju političari u Srbiji koji su dopustili da ode Crna Gora u kojoj je 30 odsto Srba. Na te riječi skočio je patrijarh Irinej i, da pomogne, u stroj ubacio Turke i ustaše.

Razgraničenje Albanaca i Srba pokrenulo bi lavinu prema najranjivijima. Pritisak na BiH bi se usijao. Makedonija bi se našla u grotlu. Od Crne Gore bi se opet tražilo da se odrekne sebe i bude dio bezgraničnog srpstva. Đukanović obesmišljava njeno postojanje, diskriminišući sve što mu ne služi. Naravno i ovdašnje Srbe. Što bude duže trajao njegov režim, Crna Gora će bespomoćnije čekati ideje poput ove o novom talasu razgraničenja.

Devedesetih su nagrađeni zločini. Zato neprekidno traju razgraničenja. Ljudi tiho odlaze iz sredina gdje su u manjini. Gdje su slabi i nezaštićeni. U konceptu razgraničenja uvijek pobjeđuju najgori i vladaju ovjenčani slavom nacionalnih junaka. Ne dijele se samo brda i doline. Razgraničenje – to je žigosanje ljudi vlastitim imenom.

Šta će, *poslije*, ako se sve okonča, biti sve duge uhvaćne u pregrštima za one druge koje smo voljeli? Šta ćemo biti mi? Osim praha koji raznose vjetrovi. Svakog na svoju stranu pustinje.

» **Koncept „razgraničenja“ je obilježio sudbine miliona sa prostora bivše Jugoslavije devedesetih. Živ je. I ne odnosi se samo na Albance i Srbe**

Zaštićeni protiv zaštićenih

Mediji su javili: zaštićeni svjedok će u ponedjeljak, 20. avgusta, pod kodnim imenom *Jadranko Jonski* dati svoj iskaz u istražnom postupku protiv kriminalne grupe Nikšićanina **Ranka Radulovića**. Svjedočiće s nepoznate lokacije putem video-linka pred sudijom za istragu Višeg suda u Podgorici.

Pozivajući se na izvore u tužilaštvu, mediji pišu da su upravo zahvaljujući svjedočenju ovog svjedoka istražni organi razotkrili ubistvo fudbalera **Gorana Lenca** u jesen prošle godine, ali i spriječili izvršenje još nekoliko likvidacija. Odbrana osumnjičenih do sada nije imala uvid u izjave koje je ovaj svjedok dao pravosuđu.

Tužilaštvo Radulovića i njegove saradnike tereti za izvršenje i pripremanje više ubistava, među kojima su i nerealizovane, odnosno planirane likvidacije, kao u slučaju visokih funkcionera ANB-a **Zorana Lazovića** i **Duška Golubovića**. I to bi, između ostalog, trebalo da naredne sedmice potvrdi zaštićeni svjedok. Takođe, prema optužnici, navodno, su na spisku za odstrijel ove grupe bili bivši načelnik CB Nikšić **Duško Koprivica** i njegov sin.

Zaštićeni svjedok je, navodno, pišu *Vijesti*, otkrio da je za ubistvo dvojice pripadnika ANB-a bilo plaćeno po 500.000 eura. Ovaj medij tvrdi da postoje potvrde i da je Radulovićeva grupa navodno planirala ubistvo specijalnog tužioca **Milivoja Katnića**.

Tužilaštvo osim Radulovića tereti i njegovog sina **Željka**, **Luku Radulovića**, **Darka Vickovića**, **Nenada Luburu**, **Radoša Petrušića**, **Radoja Preradovića**, **Miladina Dedovića**, **Stefana Radulovića**,

U iščekivanju svjedočenja zaštićenog svjedoka koji bi navodno trebao da potkrijepi optužbe tužilaštva protiv Nikšićanina Ranka Radulovića i njegove grupe jedno je jasno: da je ovo sukob kriminalnih klanova koji imaju svoje zaštitnike u sistemu. Zaštićeni protiv zaštićenih

• ŠTA O MOĆNOM NIKŠIĆANINU ZNA ZAŠTIĆENI SVJEDOK: Ranko Radulović

Ovaj proces je opasna igra sa mafijaškim klanovima, svrstavanje države na stanu Grandovaca i Kavčana, i može skupo da košta i političare i ANB agente, ali i tužioce i sudije“, kaže za Monitor dobro obaviješteni izvor iz bezbjednosnog sektora

Nikolu Mandića, Kotoranina **Igora Vukotića** i albanskog državljanina **Erogena Brajovića**. Vukotić i Brajović su u bjekstvu. Na spisku osumnjičenih su i **Zlatko Matanović** iz Skadra i Nikšićanin **Stefan Perović**.

Prema istrazi, osim policijskih službenika, na spisku planiranih likvidacija ove grupe bili su navodno i pripadnici *kavačkog klana*. Istraga tvrdi da su osumnjičeni neke od likvidacija planirali i izvršili po nalogu vođa tzv. *škaljarskog klana*. U ratu između kotorskih klanova, *škaljarskog* i *kavačkog*, koji traje već godinama, stradale su brojne žrtve, a obračuni postali sve češći i otvoreniji, o čemu je *Monitor* u kontinuitetu pisao.

„Prema nalazima istrage, kriminalna grupa koju predvodi Radulović sumnjiči se da je, po nalogu vođa *škaljarskog klana*, trebalo da deluje u dva pravca: da se likvidiraju pojedini policijski funkcioneri iz Nikšića i Podgorice, kao i da se eliminišu dvije bezbjednosno interesantne osobe, koje su duže na meti ovog klana iz Kotora“, objavili su mediji.

Vođe *škaljarskog klana* su braća Vukotić iz Kotora, **Jovan** i **Igor**. Prema istrazi škaljarcima sarađuju sa nikšićkom grupom, odnosno Radulovićem. Sudeći po policijskim evidencijama, *kavački klan* vode **Slobodan**

Kaščelan i **Radoje Zvicer**. Klanovi nose imena kotorskih naselja.

Monitorovi izvori tvrde da su *škaljarc* na meti države. Po njima, upravo je ANB izazvala prije više godina sukob kotorskih klanova, sa ciljem da neutrališe *škaljarski klan*, jer ga ne kontroliše. Vukotići navodno ne priznaju autoritet **Brana Mićunovića**, pa tako ni političkog vrha. Druga, verzija koja se nerijetko može pročitati u medijima, je da su se klanovi sukobili nakon nestanka tovara od 200 kilograma kokaina u španskoj luci Valensija.

„Ovaj proces, protiv Radulovića je opasna igra sa mafijaškim klanovima i svrstavanje države na stan *grandovaca* i *kavčana*, i može skupo da košta i političare i ANB agente, ali i tužioce i sudije“, kaže za *Monitor* dobro obaviješteni izvor iz bezbjednosnog sektora.

„Radulović je u svađi sa *grandovcima* od ranije. Dolazio je sa heklerom u *Grand*, javno prijetio Goluboviću i Lazoviću pred 50 ljudi. Iza *škaljaraca* stoji **Luka Bojović**, koji optužuje brata visokog crnogorskog funkcionera da je platio vođu *kavačkog klana* za ubistvo njegovog brata.

Zbog toga su *škaljarc* na meti države“, tvrdi naš izvor. U prilog ovoj tezi je i nevjerovatano napuštane vođe *kavačkog klana* **Igora Božovića** Crne Gore u vrijeme kada je protiv njega podignuta optužnica. Božović nije jedini pripadnik *kavačkog klana* koji je izašao iz zemlje iako je sumnjičen za teška krivična djela.

No, sukobi klanova ne dešavaju se samo u podzemlju. Godinama se govori o sukobima između dvije interesne grupacije unutar vladajućih struktura

– *grandovcima* i *mojkovčanima*. Klan *grand* navodno predvodi bivši ministar inostranih poslova **Milan Roćen**, što je on više puta negirao. Moć ove grupacije dovodi se u vezu sa moćnom građevinskom firmom *Bemax*. Klan je dobio naziv po nekadašnjem lokalnu u centru Podgorice pod nazivom *Grand* u kom su se okupljala imena koja navodno pripadaju ovoj interesnoj grupaciji. Lokal je zatvoren nakon što je ispred njega postavljena bomba, a dio imovine uništen u eksploziji, u septembru 2015. godine. Otprilike u isto vrijeme bomba je postavljena i ispred porodične kuće visokog funkcionera ANB-a Duška Golubovića, koji se prema istrazi nalazio na listi za ostrel Radulovića i uhapšene grupe. I Golubović, kao i njegov kolega Lazović dovode se u vezu sa klanom *Grand*.

Druzi, *mojkovački klan* navodno predvode premijer **Duško Marković** i šef policije **Veselin**

• KO S KIM VODI RAT:
Milivoje Katnić

Veljović, što su oni više puta demantovali, pa i u procesima koje su pokretali protiv onih koji su svjedočili o tzv. *mojkovačkom klanu*. Snaga ovog klana se vezuje za šverc cigareta. Prema brojnim izvorima, ova dva klana već godinama se trve oko pozicija u bezbjednosnom sektoru i na čelu važnih institucija.

Golubović i Lazović su krajem aprila 2015. godine napustili Agenciju za nacionalnu bezbjednost uz sporazumni raskid radnog odnosa. Tada je iz Agencije 70 radnika otišlo u penziju. Smatralo se da je odlazak Lazovića i Golubovića bio rezultat dugogodišnjeg pritiska civilnog sektora i opozicije, zbog njihovog kontroverznog angažmana.

Golubović i Lazović pominjali su se u brojnim aferama skupa sa bosovima organizovanog kriminala, od **Nasera Keljendija do Safeta Kalića**. Oni su junaci snimka svadbe Safeta Kalića, koji je dospio u javnost, gdje su bili skupa u društvu pripadnika moćnih klanova, Kalića, Šarića. Na snimku se vidi i bivši šef obezbjeđenja **Mila Đukanovića - Ljubiša Mijatović**.

Golubovićovo ime pominjalo se i u vezi sa listingom telefonskih poziva narkobosa Nasera Keljendija, kome se sada sudi na Kosovu. Među onima koji su komunicirali sa narkobosom navodno je bio i Golubović.

Listing Golubovića bio je u decembru 2011. predmet rasprave članova Odbora za bezbjednost, kada je Veselin Veljović pokazao taj dokument u Skupštini. On je kazao da je policija sačinila listing Golubovića, tada službenika ANB-a, na zahtjev jedne strane policijske organizacije i da je on toj organizaciji prosljeđen.

Nijedna od tih afera nije rasvijetljena do kraja, kad je u pitanju uloga visokih funkcionera ANB-a. Istovremeno, i Lazović i Golubović vraćeni su u službu početkom ove godine, a krajem prošlog mjeseca mediji su pisali da je Golubović čak kandidat za direktora ANB-a.

• **POVRATAK:**
Duško Golubović

Povratak Lazovića i Golubovića tumači se i u svjetlu igre moći između Đukanovića i Markovića. Tajna služba, u slučaju dolaska Golubovića, navodno ne bi bila u rukama premijera.

Radulovića, koga sada terete da je sa svojim i pripadnicima *škaljarskog klana* planirao ubistva ne samo *kavčana* nego i *grandovaca*, ne hapse prvi put. Pod identičnim optužbama – da je pripremao likvidacije po Crnoj

Radulovića, koga sada terete da je sa svojim i pripadnicima *škaljarskog klana* planirao ubistva ne samo *kavčana* nego i *grandovaca*, ne hapse prvi put. Pod identičnim optužbama – da je pripremao likvidacije po Crnoj Gori, Radulović je uhapšen i u jesen 2015. Godine. Baš u vrijeme kada se desio napad na lokal *Grand*

Gori, Radulović je uhapšen i u jesen 2015. godine. Baš u vrijeme kada se desio napad na lokal *Grand*.

No, iako se govorilo o likvidacijama, Radulović je tada optužen samo za zelenašenje, da bi konačno bio oslobođen i tih optužbi pred sudom. Iako se ovaj Nikšićanin godinama povezuje sa različitim kriminalnim aktivnostima, on je ne samo nerijetko bivao oslobođen optužbi, nego je u Crnoj Gori radio unosne poslove.

Radulović je zbog ubistva u vrijeme SFRJ osuđen na 15 godina zatvora, a sumnjičen je i za šverc cigara iz Crne Gore prema BiH. Pripisuju

mu se i ratni zločini. Osim ubistva za sada je samo kažnjen 2009. godina sa četiri mjeseca zatvora za nezakonito zauzimanje preko šest hiljada kvadrata priobalnog pojasa i trajnu devastaciju u zoni koja je pod UNESCO-vom zaštitom - Lipcima. Sve to ovaj Nikšićanin nije mogao napraviti bez prećutne saglasnosti vlasti, kao što bez dobrih veza nije mogao dobiti posao sanacije magistralnog puta u istoj zoni. Radulović se kao izaslanik vlasti pojavljivao u nekim delikatnim situacijama, kao što je pobuna radnika Rudnika bokista. U vrijeme kada je policija samo fizičkim blokadama sprečavala rudare da krenu ka Podgorici, Radulović se pojavio sa krstom u ruci i poručio radnicima da on brani selo jer ne može svako da kupi Boksite. Pokušao je da ih nagovori da pošalju delegaciju da pregovora sa resornim ministrom. Više radnika Boksita kazalo je tada *Monitoru* da je Radulovića na protest doveo **Veselin Grbović**, gradonačelnik Nikšića iz redova vladajuće DPS.

Jedno je jasno: na djelu je sukob kriminalnih klanova koji imaju svoje zaštitnike u sistemu. Zaštićeni protiv zaštićenih. Institucije su tu tek da se šalju interne poruke.

Milena PEROVIĆ-KORAĆ

LOVČEN BANKA^{AD}

Stambeni kredit **sa 12 mjeseci grejs perioda**

- do €150.000
- NKS od 3,75% (fiksna)
- EKS od 3,96%
- rok otplate do 240 mjeseci

Reprezentativni primjer: Ukupan iznos kredita: 60.000 € / Rok otplate: 180 mjeseci / Nominalna kamatna stopa: 3,75% (fiksna) / Efektivna kamatna stopa: 3,96% / Administrativna naknada: do 1% ukupnog iznosa kredita / Anuitet: 477,12 € / Ukupan iznos koji potrošač treba da plati: 80.156,25 € / Ukupni troškovi za potrošača: 20.156,25 €*

*Ukupni troškovi predstavljaju zbir kamata za cijeli period trajanja kredita, administrativne naknade (do 1% ukupnog iznosa kredita), naknade za mjesicu (2€), upita u Kreditni biro CIBG (3,5€). U obračun EKS, obračun ukupnih troškova i ukupnog duga nije uključen trošak za pribavljanje lista nepokretnosti, premije osiguranja i procjene nekretnosti, koji će biti uključeni u konačni obračun.

Tu su da uče, a ne da primaju platu

Ljekari iz opštih bolnica u Baru, Beranama ili Kotoru koji su na specijalizaciji u Kliničkom centru Crne Gore ubuduće za dežurstva, prekovremeni i dopunski rad neće biti plaćeni. Njihove kolege kojima je matična kuća KCCG će za angažman dobijati pare. Takva odluka je donesena na osnovu mišljenja Ministarstva zdravlja na čijem je čelu **Kenan Hrapović**, kojem je KCCG tražio saglasnost za sklapanje ugovora o dopunskom radu sa specijalizantima iz drugih zdravstvenih ustanova kako bi se njihovo plaćanje na pravni način uredilo.

Stručna javnost šokirana je ovakvom odlukom, tvrdeći da se radi o diskriminaciji te da specijalizant mora dežurati i raditi prekovremeno kako bi naučio, te da je sasvim logično da za to bude i plaćen.

U Ministarstvu zdravlja objašnjavaju da su postupili u skladu sa zakonom, te da će specijalisti nastaviti da dobijaju platu koja im pripada u matičnoj ustanovi, a da nema osnova da se plaća rad u KCCG jer oni su tu da uče.

„Juče je kolega u hirurškoj ambulanti Urgentnog centra pregledao 78 pacijenata, uradio 11 intervencija u maloj sali i to se danas cijeni sa nula eura”, navela je u otvorenom pismu ministru zdravlja Kenanu Hrapoviću, doktorka **Vanja Popović**. Ona je zaključila „Gospodine ministre, nema smisla da nastavljam jer da Vi imate bar malo sluha za ovaj zdravstveni sistem i ljude koji su njegovi istinski nosioci, ne biste donosili ovakve odluke”.

Klinički centar Crne Gore pokušava da nadomjesti sve veći manjak specijalista dovođenjem mladih ljekara koji su na specijalizaciji. Ministarstvo zdravlja je pokopalo ovaj naum odlukom da se oni ne plaćaju. Kažu, nije po zakonu

Ministar je na otvoreno pismo odgovorio tvrdnjom da se „u naletu emocija uvijek previđaju važne stvari”. I objasnio da nije on i njegovo ministarstvo ukinulo plaćanje dežurstava specijalizantima, već je u pitanju važeći Zakon o zdravstvenoj zaštiti. Koji je donešen na predlog

samog ministarstva.

Hrapović je pojasnio da se ljekar koji je na specijalizaciji ne može angažovati u dopunskom radu za specijalističku oblast za koju se edukuje, zato što za vrijeme trajanja specijalizacije ne može da obavlja samostalni rad za oblast za koju se

Milena Popović-Samardžić:
„Ovdje se radi o potpunom nedostatku volje Ministarstva da se pomogne zdravstvenim ustanovama u rješavanju organizacionih problema koji proizilaze iz deficita kadra”

Kenan Hrapović: „U Urgentnom centru KCCG je samo deset odsto obavljenih specijalističkih pregleda imalo potpis specijalista, a 90 odsto pacijenata su pregledali specijalizanti, davali preporuke za dijagnostiku, terapiju, kontrole”

edukuje.

Pa onda isti ministar objašnjava kako je do sada sistem „nezakonito” funkcionisao: „Da budemo jasniji, Vaš kolega koji je tokom noći samostalno obavio 78 pregleda na to nije imao pravo. U više navrata je Kliničkom centru ukazivano na ovaj problem, posebno nakon analize više od 800 izvještaja o obavljenim pregledima u Urgentnom centru KCCG, obavljenih za prvih 15 dana decembra 2017. godine, gdje je samo deset odsto obavljenih specijalističkih pregleda imalo potpis specijalista, a 90 odsto pacijenata su pregledali specijalizanti, davali preporuke za dijagnostiku, terapiju, kontrole. Reagovali su i inspekcijски organi i zabranjivali rad specijalizanata u Urgentnom centru. Reaguju svakodnevno i kolege specijalisti iz drugih zdravstvenih ustanova”, kazao je Hrapović.

U praksi specijalizanti u Kliničkom centru rade prekovremeno,

najčešće noću, „ne zbog toga što postoje znanja iz medicine koja se stiču samo noću” - kako napisa jedan od specijalizanata, već zbog toga što mijenjaju svoje kolege specijaliste kojih sve više manjka. Pa su prinuđeni da pregledaju pacijente, uspostavljaju dijagnoze i propisuju terapije pečatima ljekara specijalista koji nijesu prisutni.

Hrapović navodi da zbog ove prakse reaguju „svakodnevno i kolege specijalisti iz drugih zdravstvenih ustanova koji pacijente upućuju u Urgentni centar nadajući se konsultativnim pregledima specijalista i užih specijalista, a tamo ih dočekuju specijalizanti”. Dodaje da će se prekidom sa tom praksom „pacijentima dati mogućnost dobijanja bezbjedne zdravstvene zaštite visokog nivoa koju će im pružati ljekari sa okončanom edukacijom i specijalističkim diplomama”.

Lijepo zvuči, ali da li je moguće.

Samo prošle nedjelje KCCG napustila su dva ljekara specijalista - **dr Velimir Milošević**, internista i jedini gastroenterolog koji je radio dijagnostičko-terapijsku proceduru ERCP, te **dr Vladan Knežević**, specijalista ORL.

Sindikata doktora medicine već duže upozorava da će zbog odliva ljekarskog kadra funkcionisanje javnog zdravstva biti ugroženo. Oni pomno ažuriraju spisak ljekara koji su posljednje četiri godine godina napustili javni zdravstveni sistem. Prikupili su podatke o 101 ljekaru, ali smatraju da je spisak nepotpun te da se broj doktora koji su napustili javni sistem kreće do 150.

Statistika govori da u crnogorskom zdravstvenom sistemu radi oko 220 ljekara na 100.000 stanovnika. Prema standardima Evropske unije, potreban broj ljekara je 335 na 100.000 stanovnika. Procjena je da zdravstvu u Crnoj Gori nedostaje oko 700 ljekara.

Jedan od načina da se ovaj manjak nadomjesti je, kako su izjavili u Kliničkom centru, njihov dugoročni plan ljudskih resursa, koji ima za cilj da se odlazak pojedinih ljekara, različitih specijalnosti, nadomještava raspisivanjem potrebnog broja specijalizacija: „Tako se trenutno na specijalizaciji nalaze 173 ljekara, a u toku je procedura za odobravanje specijalizacija za još 39 ljekara. Nakon završenog specijalističkog staža i položenog specijalističkog ispita, ljekari se vraćaju u zdravstvenu ustanovu koja ih je uputila na stručno usavršavanje”, saopšteno je nedavno iz PR službe KCCG.

Ispada, da novom odlukom Ministarstvo zdravlja već u startu minira strategiju Kliničkog centra.

USindikatu doktora medicine ogorčeni su odnosom Ministarstva zdravlja, koje je uništilo pozitivnu namjeru KCCG: „Ovdje se radi o potpunom nedostatku volje Ministarstva da se pomogne zdravstvenim ustanovama

u rješavanju organizacionih problema koji proizilaze iz deficita kadra. Angažovanje mladih kolega koji obavljaju specijalistički staž u KC, a koji dolaze iz drugih zdravstvenih ustanova je racionalan potez novog menadžmenta, ali i čin uvažavanja rada mladih kolega. Nejasno je iz kog razloga ministar nije podržao ovu inicijativu novog menadžmenta, ali nismo iznenađeni njihovom odlukom. Ministarstvo u ovom sastavu od početka mandata otežava rad svima koji rade u korist medicinskog osoblja i pacijenata. Ovolika destruktivnost ovog resora može se objasniti jedino željom da se javni zdravstveni sistem u Crnoj Gori potpuno uruši i nakon toga privatizuje”, izjavila je predsjednica sindikata **Milena Popović-Samardžić**.

Reagovao je i predsjednik Ljekarske komore **Aleksandar Mugoša** koji smatra da svaki vid radnog angažmana mora da bude plaćen te da ukoliko to zakon ne predviđa treba ga hitno promijeniti. Predsjednik Skupštinskog odbora za zdravstvo **Suad Numanović** izjavio je da se postojeći zakon mora poštovati ali je saglasan da se težak posao specijalizanata mora i novčano nadoknaditi.

Sve države u regionu suočavaju se sa odlaskom ljekara, dok se razvijene trude da raznim beneficijama privuku što veći broj, posebno mladih ljekara.

Do čega dovodi nedostatak ljekara, slikovito govori ovonedjeljna informacija iz Hrvatske - nakon smrti 22-godišnjeg mladića u Zaprešiću i još jednog čovjeka u Jastrebarskom, zbog manjka ljekara u timovima Hitne pomoći, građani su bijesni. Ulazna vrata Ministarstva zdravlja zasuta su jajima, a ispred zgrade je obješen i transparent s natpisom „Koliko vrijedi jedan život u Hrvatskoj”. S druge strane, ministar zdravlja, gradonačelnik Zaprešića i direktor Hitne pomoći ne osjećaju se odgovornim. Vjerovatno je i tamo sve rađeno po zakonu.

Predrag NIKOLIĆ

KAŽNJAVANJE PEDOFILA

Presude kao vrijeđanje žrtvi

Kakvog su kvaliteta sudije zbog čije sudske prakse treba mijenjati zakon, ne bi li im se zabranila blagost prema pedofilima - ozbiljno je pitanje kojim nema ko da se bavi

Protekle sedmice je objavljeno da je Kadrija Rizvanović iz Berana, star 46 godina, osuđen na godinu dana zatvora jer je počinio krivično djelo, nedozvoljene polne radnje na štetu desetogodišnje djevojčice iz Rožaja.

U presudi Osnovnog suda u Rožajama napisano je da je Rizvanović, 18. juna ove godine, sreo desetogodišnjakinju sa čijim roditeljima se od ranije poznao i odveo je na kej pored Ibra, gdje je nad njom izvršio nedozvoljene polne radnje. Potom je odveo na Zelenu pijacu, gdje je na jednoj od tezgi ponovo uradio isto. Rizvanovića je na tom mjestu zatekla Rožajka koja ga je fotografisala i prijavila policiji.

Rizvanović je potom pustio djevojčicu da se vrati svojim roditeljima uz prijetnju da će je, ukoliko se bude požalila roditeljima ubiti.

Policija je dan kasnije okrivljenog zatekla u društvu djevojčice na gradskom trgu, privela ga i podnijela kriviču prijavu protiv njega.

U gotovo svim crnogorskim

medijima objavljeni su tekstovi o tome kako su kazne prema pedofilima preblage i kako nešto treba mijenjati.

„Posljednji slučaj obljube, čija je žrtva 13-godišnja djevojčica, ponovo je pokrenuo pitanje zašto crnogorski sudovi obljudnicima, ali i silovateljima maloljetnih osoba relativno često određuju blage kazne. I u pomenutom slučaju počinilac je pravosnažno osuđen na tri godine, iako je maksimalna zapriječena kazna za nedjelo koje je počinio deset godina zatvora. Danilovgradski slučaj bio je povod da advokati, predstavnici NVO i roditelji ponovo od države zatraže strože kazne za seksualno nasilje nad maloljetnim osobama”, objavio je Radio *Slobodna Evropa*. Godina je bila 2012. Minimum šest godina - ista meta, isto odstojanje.

Koliko još djevojčica?

U Crnoj Gori nema objedinjenih zvaničnih podataka o tome koliko ima djece žrtava seksualnog nasilja. Mediji uglavnom koriste podatak da ih je u posljednjih desetak godina bilo oko dvije stotine. Nema ni registra pedofila.

U izvještaju državnog tužilaštva

za prošlu godinu piše: „Smanjen je broj prijavljenih lica zbog krivičnih djela protiv polne slobode za 3,84% (u 2016. godini protiv 26 lica, u 2015. godini protiv 28 lica, a u 2014. godini protiv 31 lica). Po pojedinim krivičnim djelima i prijavljenim licima, zbog krivičnog djela silovanje prijavljeno je 12 lica (u 2016. godini protiv 5 lica, u 2015. godini 6 lica, a u 2014. godini 7 lica), zbog krivičnog djela obljudba nad nemoćnim licem nije bilo prijavljenih lica (u 2016. godini 1 lice, u 2015. godini 2 lica, a u 2014. godini 2 lica), obljudba sa djetetom 1 lice (u 2016. godini protiv 1 lica, u 2015. godini 1 lice, a u 2014. godini 3 lica), zbog krivičnog djela nedozvoljene polne radnje 7 lica (u 2016. godini 12 lica, u 2015. godini 8 lica, a u 2014. godini 8 lica), zbog krivičnog djela posredovanje u vršenju prostitucije 1 lice (u 2016. godini 4 lica, u 2015. godini 10 lica, a u 2014. godini 9 lica)“.

Citat, odnosno kvalitet podataka u njemu, dosta govori o instituciji koja ih je prikupila, obradila i prikazala crnogorskom parlamentu koji je, dakako, Izvještaj usvojio.

„Udruženje *Roditelji* već neko vrijeme zagovara promjene u ovoj oblasti, a vjerujemo da ćemo uskoro imati konkretne rezultate. Upravo

U Crnoj Gori nema zvaničnih podataka o tome koliko ima djece žrtava seksualnog nasilja. Mediji uglavnom imaju podatak da ih je u posljednjih desetak godina bilo oko dvije stotine. Nema ni registra pedofila

zbog ovakvih presuda smo sa još nekoliko nevladinih organizacija, među kojima su *Centar za prava djeteta*, *Građanska alijansa*, *Centar za ženska prava*, *Forum MNE*, *Mladi Romi* tražili izmjene Krivičnog zakona i povećanje minimalne kazne za ova djela. Nakon toga smo se sastajali i sa predstavnicima Vrhovnog suda, tužilaštva, potpredsjednikom Vlade i ministrom pravde Zoranom Pažinom“, kaže za *Monitor* **Kristina Mihailović**, izvršna direktorica udruženja *Roditelji*. Po njenim riječima u septembru će biti održan veliki sastanak na kojem će biti definisane potrebne promjene.

Primjećuje i da sve skupa „jeste proces“ ali da je važno da će uskoro biti i konkretnih rezultata: „Dakle, promijeniti Krivični zakon, tako

što će se pooštriti kazne, ograničiti olakšavajuće okolnosti za počinioce, napraviti registar kako bi se onemogućilo tim osobama koje su osuđivane da dolaze u kontakt sa djecom, obezbijediti podršku žrtvama, koje sada nema, a potrebna je. Takođe, potrebno je i baviti se osuđenima za ta djela kako bi bilo što manje povratnika. Iako se iz ugla roditelja teško može razmišljati da tim osobama treba pomoći, ipak je to potrebno prvenstveno, opet zbog djece - i terapijski rad sa njima i kasnije njihov nadzor“.

Iz Udruženja *Roditelji* podsjećaju da u vezi sa ovom temom Crna Gora ima i obaveze i preporuke koje su nam uputile institucije poput Savjeta Evrope, kao i one definisane konvencijama poput Lanzarot odnosno Istanbulske konvencije.

Crna Gora je među zemljama kojima je Savjet Evrope preporučio da preciznije definišu krivična djela u vezi sa seksualnim zlostavljanjem djece, ali i da pooštre kontrolu zapošljavanja kandidata u onim profesijama koje direktno rade sa djecom.

Komitet Savjeta Evrope koji prati primjenu Konvencije iz Lanzarota podsjeća da ona propisuje obavezu države da osigura medicinsku procjenu kandidata za posao u

državnoj upravi, a posebno onih profesija koje uključuju redovne kontakte s djecom kako bi se osiguralo da nijesu osuđivani za djela seksualnog iskorištavanja ili seksualnog zlostavljanja djece.

Svakako je važno provjeriti kandidate koji treba da rade sa djecom, ali bezbroj je prilika koje pedofili mogu iskoristiti. Malo ko bi očekivao da opasnost za dijete može da se krije u - krečenju kuće.

Podgoričanin Slobodan Žujović 2016. je osuđen na deset meseci zbog sumnje da je u avgustu pokušao da obljubi 12-godišnju djevojčicu. Žujović je kao moler radio u kući njenih roditelja.

Devojčica je roditeljima ispričala da je Žujović ugrao u kupatilo, zaključao vrata, dodirivao je i ljubio po tijelu. To je uradio i sutradan. Tad je ispričala majci.

Kako bi bilo dobro kad bi se ta 24 sata, između prvog i drugog napastvovanja, i sve ono što se tada zbivalo u malenoj glavi djevojčice, moglo usaditi direktno u glave nadležnih ministara, premijera, predsjednika i poslanika. Možda bi onda shvatili da im ne trebaju godine da barem izmijene zakon i uljude podatke o onima koji su počinili i koji će, slažu se stručnjaci, najvjerovatnije ponoviti zločin nad najnedužnijima. Znamo kako, kad njima zatreba - zakoni mogu da se stvore i za dva-tri dana.

Krivični zakonik u Crnoj Gori propisuje da će „ko izvrši obljubu ili sa njom izjednačen čin sa djetetom“, biti kažnjen zatvorom od tri do dvanaest godina. Za krivično djelo „nedozvoljene polne radnje“ zapriječena je novčana kazna ili zatvor do dvije godine. U jednom od članova koji propisuje kazne za silovanje piše da će se učinilac kazniti zatvorom od pet do petnaest godina ako je usljed silovanja „nastupila teška tjelesna povreda lica prema kojem je djelo izvršeno ili ako je djelo izvršeno od strane više lica ili na naročito svirep ili naročito ponižavajući način ili prema maloljetniku ili je djelo imalo za

**Kristina Mihailović:
„Treba promijeniti
Krivični zakon tako
što će se pooštriti kazne,
ograničiti olakšavajuće
okolnosti za počinioce,
napraviti registar kako bi
se onemogućilo osobama
koje su osuđivane da
dolaze u kontakt sa djecom,
obezbijediti podršku
žrtvama koje sada nema, a
potrebna je”**

posljedicu trudnoću”.

I laicima je jasno da zakon propisuje i stroge kazne, samo ih sudovi ne dosuđuju. Opredjeljuju se najčešće za minimalne kazne, uvažavaju različite olakšavajuće okolnosti, pozivaju na to da optuženi nije ranije kažnjavao. Prema objašnjenjima advokata, sudije obično izriču kazne od godinu ili godinu i nekoliko mjeseci zatvora što zavisi od načina izvršenja i okolnosti pod kojima je djelo izvršeno.

Kakvog su kvaliteta sudije, zbog čije sudske prakse treba mijenjati zakon, ne bi li im se zabranila blagost prema pedofilima - još je jedno ozbiljno pitanje kojim nema ko da se bavi.

U proljeće 2013, nakon skoro dvije godine suđenja, dvojica uglednih Podgoričana osuđeni

su na ukupno dvije godine i 10 mjeseci zatvora, zbog krivičnog djela posredovanje u vršenju prostitucije 13-godišnje djevojčice. Ljekar je osuđen na godinu, obučen na godinu i deset mjeseci. Zakon za to krivično djelo predviđa kaznu od dvije do deset godina zatvora. Još jedan doktor, u istom slučaju, oslobođen je krivice za krivično djelo obljuba sa djetetom. Sva trojica tada su imala po 60 godina.

Doktor, u čijem je automobilu policija zatekla djevojčicu, oslobođen je jer „nije došlo do seksualnog odnosa“. Pored toga, vještak medicinske struke istakao je u nalazu da djevojčica, iako ima 13 godina, po fizičkim karakteristikama izgleda kao punoljetna osoba, tako da optuženi doktor nije mogao da pretpostavi koliko ima godina.

Ujednom filmu, branilac crnca, optuženog za to što je na američkom jugu, ubio dvojicu bijelaca koji su silovali i ubili njegovu malu ćerku, zamoli porotu da zažmuri dok on prepričava detalje zločina i na kraju kaže - sad zamislite da je bila bijela.

Riječi za sudije u Crnoj Gori su: zamislite da je bila vaša.

Miloš BAKIĆ

NOVI
M:ROMING DATA
TIKETI

TVOJA KARTA ZA SVIJET!

Produženi
vikend

3 DANA | 256MB
4.9 EURA

Idemo na
more

7 DANA | 512MB
8.9 EURA

Put oko
svijeta

15 DANA | 1GB
16.9 EURA

UZ M:ROMING DATA TIKETE NE BRINI NA KOJOJ SI MREŽI!

Putuj svijetom i ne brini za troškove!
Na kojem god meridijanu da se nalaziš,
ne moraš da vodiš računa o mreži – uz m:roming data tikete
možeš da surfuješ kao kod kuće.

Kupi na ***105#** m:roming data tiket - tvoju kartu za svijet!*

imate prijatelje!

www.mtel.me i ukućani: 1800

*Važi za postpaid korisnike. Ponuda se odnosi na sve zemlje Evrope (osim Makedonije, Rusa, Kanadu i SAD) nakon potrošene količine definisane tiketom. Internet se obustavlja do isteka važenosti tiketa. Više informacija na: www.mtel.me

Bolje ikad, nego nikad", kažu ekolozi kada komenatrišu ljetošnje napore države da stane na kraj otkupu zelenih plodova borovnice ubrane mehaničkim sredstvima. Međutim, saglasni su i da se tom vrstom zaštite ovog značajnog prirodnog bogatstva sjevera okasnilo, pa borovnicama, naročito na području Bjelasice, prijeti nestajanje. Stanje je tek nešto bolje na Hajli, Sinjavini, Durmitoru...

U više navrata na uništavanje borovnjaka upozoravali su botaničar **Danijel Vincek** i prof. dr **Miodrag Jovančević** sa Biotehničkog fakulteta iz Bijelog Polja. Kažu da se nesavjesnim branjem, pored lošeg kvaliteta berbe, uništavaju i mješoviti pupoljci, lome stabljike, pa se zato svake naredne godine smanjuje rod. Drastično se smanjuju i površine pokrivene borovnjacima.

NVO *Natura* godinama vodi kampanju, kojom žele da utiču na nadležne, ali i na berače i otkupljivače da povedu računa o jednom od većih prirodnih resursa sjevera.

„Dobro je što je kontrola, odnosno, primjena zakona konačno počela, ali je to trebalo učiniti mnogo ranije. Prema onome što vidimo na terenu, borovnica je sve manje, a razlog za to je višedecenijsko branje grebenima, te otkup nedozrelih plodova. Borovnjaci se uništavaju i na još mnogo načina. Mogli bismo ostati bez tog prirodnog bogatstva“, kaže **Mikan Medenica**, direktor te NVO, koja je posvećena ekološkim problemima na sjeveru.

Stanje na terenu je alarmantno upozoravaju iz kolaškingskog preduzeća *Otkup i prerada šumskih plodova*. Vlasnik te firme **Radosav Puletić** tvrdi da su branje zelenih plodova prethodnih ljeta i mnogo „divljih“ otkupljivača, koji nijesu odbijali nedozrele borovnice, skoro iskorinjele borovnjake na Bjelasici.

„Već deset godina na Bjelasici nije bilo dobrog roda. Na brdu Ključ, recimo, odakle sam nekada otkupljivao po 30.000 tona zrelih plodova i koje je bilo među najbogatijim u državi po količini tog

UGROŽENE BOROVNICE

Nestaje plavo blago sjevera

Borovnica nestaje sa crnogorskih planina. Država prvi put ove godine kontroliše nesavjesne berače i otkupljivače borovnice na sjeveru. Iako ohrabruje što su se nadležni konačno sjetili tog prirodnog blaga, ekolozi tvrde da je prilično kasno za takve aktivnosti

šumskog ploda, stanje je alarmantno. Nesavjesno branje, ali i izazivanje požara na lokacijama s borovnjacima, ostaviće nas potpuno bez borovnica“, kaže Puletić.

Prema njegovim riječima, kontrola koju odnedavno na području kolaškingske opštine sprovodi područna jedinica Uprave za šume je za pohvalu. Međutim, i Puletić ocjenjuje da je s takvim načinom čuvanja „plavog blaga“ crnogorskih planina trebalo početi bar prije pet-šest godina.

Svake godine krajem juna i u avgustu na stotine berača preplavi crnogorske planine. Prodajom borovnica ubranih, uglavnom, grebenima, krpe se rupe u kućnom budžetu. Ovaj posao donosi dobre dnevnice, s obzirom na to da se mehaničkim sredstvima može ubrati i do 50 kilograma borovnice dnevno. Kratkoročna i brza zarada, koja je spas za spremanje đaka u školu, mnogim siromašnim domaćinstvima ostavila je mnogostruku i dugoročnu štetu, koju neće biti moguće sanirati.

Početkom ljeta Ministarstvo

poljoprivrede i ruralnog razvoja upozorilo je berače i otkupljivače borovnica da im je za to potrebna dozvola, a da je branje grebenima ili drugim mehaničkim sredstvima nezakonito i da su za to predviđene kazne od 2.000 do čak 40.000 eura.

Branje borovnica u komercijalne svrhe definisano je Zakonom o zaštiti prirode i Pravilnikom o bližem načinu i uslovima sakupljanja, korišćenja i prometa nezaštićenih divljih vrsta životinja, biljaka i gljiva, koje se koriste u komercijalne svrhe. Brošura *Branje šumskih borovnica*, pokušaj je Ministarstva da doprinese podizanju svijesti o potrebi pravilnog branja te dragocjene biljne vrste.

„Sakupljanje borovnice dozvoljeno je u optimalnoj fazi vegetativnog razvoja, odnosno u fazi sazrijevanja bobice, pod uslovom da se ne upotrebljavaju mehanička sredstva (grebeni i druga), ne čupaju ili oštećuju podzemni organi, na području sakupljanja ostavi najmanje 25 odsto od ukupno utvrđene količine biljne vrste, ne lome i ne oštećuju stabla i grane žbunova

Prema onome što se vidi golim okom, borovnica je sve manje, a razlog za to je višedecenijsko branje grebenima, te otkup nedozrelih plodova. Najvažnije je, ocjenjuju sagovornici *Monitora*, stati na put otkupljivača, pa onda sankcionisati berače. Ukoliko nema načina da se prodaju zeleni i grebenima ubrani plodovi, ne bi bilo ni takvog branja. Ovih dana bar desetak otkupljivača kupuje borovnice brane mehaničkim sredstvima i to po cijeni od 1.5 eura za kilogram. Ručno brane prodaju se po pet eura

i ne nanosi druga šteta borovnici i njenom staništu, sakupljaju na rastojanju većem od 100 metara od saobraćajnica i na rastojanju većem od hiljadu metara od deponija otpada”, piše u brošuri.

Borovnicu, kako se navodi, mogu u komercijalne svrhe brati pravna i fizička lica koja imaju dozvolu, a koju izdaje Agencija za zaštitu prirode i životne sredine, a obavezno je i vođenje evidencije o sakupljenim količinama i količinama koje se stavljaju u promet.

Najvažnije je, ocjenjuju sagovornici *Monitora*, stati na put prvo otkupljivača, pa tek onda sankcionisati berače. Ukoliko nema načina da se prodaju zeleni i grebenima ubrani plodovi, ne bi bilo ni takvog branja. Bar desetak otkupljivača sa sjevera ovih dana kupuje borovnice brane mehaničkim sredstvima i to po cijeni od 1,5 eura za kilogram. Ručno brane prodaju se po pet eura. Pored toga, otkup je počeo rano, to jest, u vrijeme, kad ni polovina tog šumskog ploda nije bila dozrela. Ipak iz Uprave za inspeksijske poslove kažu da nijesu kod kontrolisanih otkupljivača naišli na nepravilnosti.

„U zajedničkim kontrolama šumarske i ekološke inspekcije provjeravana su preduzeća koja se bave otkupom borovnica i drugih nedrvenih proizvoda u Beranama i Rožajama. Kontrolisana pravna lica imaju odobrenje, odnosno rješenje od Agencije za zaštitu životne sredine o otkupu. Otkupa borovnice ubrane nedozvoljenim sredstvima (grebenovima) nije bilo. Početkom avgusta kontrola po prijavi mještana vršena je i na području opština Kolašin i Andrijevice i to u saradnji s Upravom za šume. Otkupljivači s područja Bjelasice imali su rješenja o otkupu“, tvrde u Upravi.

Zajednička kontrola trajaće do kraja berbe 20. avgusta. Tokom kontrola na Bjelasici, tvrde iz kolašinske područne jedinice Uprave za šume, uočeno je organizovao branje borovnica. Berači iz drugih opština, objašnjavaju iz Uprave za šume, najčešće su koristili mehanička

sredstva za branje i obično bi umakli prije nego što bi do njih stigli kontrolori.

U želji za bržom zaradom, otkupljivači i berači našli su nekoliko načina da nadmudre kontrolore. Na planini su, tokom minulih dana, postavljane „straže”, koje su upozoravle na dolazak ekipa. Kako objašnjava jedan Mojkovčanin, koji s porodicom godinama ide u berbu na kolašinsku stranu Bjelasice, nekoliko otkupljivača imalo je poseban dogovor s beračima.

„Otkupljivači su nam nudili prevoz od Mojkovca do Bjelasice. U ranu zoru, kad nije moguće da nas kontrola uhvati, dovozili su nas kombijima na Bjelasicu, čekali po nekoliko sati dok ne naberemo, a onda otkupljivali i to vozili natrag u Mojkovac. Sve je bilo gotovo do devet sati. Kontrola je na Bjelasicu stizala kasnije. Tokom ostalih dana nekoliko nas je stražarilo i čim bismo vidjeli terensko vozilo Uprave za šume javljali smo drugima, kako bi se sakrili u šumu dok kontrolori prođu”, kaže on.

U Beranama, prema riječima nešeg sagovornika iz tog grada, otkupljivači su dobro prošli prilikom inspekcijskog nadzora, jer „problematične plodove” sa terena nijesu ni dovozili u prostorije preduzeća. Zelene i grebenima ubrane borovnice dovozili su sa planine i na nekoliko lokacija u gradu utovarali u kamione, koji su odmah kretali prema granici. Tako su izbjegli sankcije i dobro zaradili. U tim firmama jednio su prema pravilima pribavili dozvole za otkup.

Iako je Bjelasica, koju dijele opštine Kolašin, Mojkovac, Bijelo Polje, Berane i Andrijevica, najugroženija pohlepom berača i otkupljivača, nebriga o „plavom blagu”, smatra **Ferid Šarkinović** iz Plava, zjednička je za cijeli sjever. Jedna od najznačajnijih manifestacija u njegovom gradu nosi naziv *Dani borovnice*. Ni to nije pomoglo da se podigne svijest i spriječi uništavanje dragocjenog prirodnog resursa.

Dragana ŠĆEPANOVIĆ

**DR PRIMARIJUS LJILJANA ŽIŽIĆ,
SPECIJALISTA HIGIJENE**

Bez teške i brze hrane

U ljetnjem periodu vrlo je bitan, pored sastava namirnica, ritam uzimanja obroka tokom dana. Ne možemo naše energetske dnevne potrebe zadovoljiti sa jednim ili dva obroka. Mnogo je korisnije za organizam da se dnevni unos rasporedi u tri, a poželjno bi bilo čak i u pet obroka

MONITOR: Šta građanima predlažete kada je u pitanju ishrana u ovim vrelim ljetnjim danima?

ŽIŽIĆ: Preporučuje se lagana ishrana bez teških jela, kakva obično uzimamo u zimskom periodu, poput sarme, pasulja, pečenog mesa... Obroci treba da imaju dosta povrća, naročito svežeg, znači u obliku salata, takođe i svežeg voća, mlečnih proizvoda, kao što su kiselo mleko i mladi sir, zatim lagana jela od mesa, kao što su pileće, ćureće, riba.... Takođe treba voditi računa i o načinu pripremanja jela tako da ne treba kuvati teška jela sa zaprškama.

MONITOR: A kada je riječ o tečnosti?

ŽIŽIĆ: U ovim mesecima preporučuje se dosta tečnosti. Potrebne količine se kreću od dva do dva i po litra, a može i značajno više. Voda je svakako na prvom mestu. I ona je nezamenjiva. Naravno, tu su razne čorbe od povrća i jogurt. Ne preporučuju se u većim količinama ni gazirani sokovi. Oni samo trenutno deluju osvežavajuće i za kratko utole žeđ. Treba izbegavati alkoholna pića, jer ona ne daju željeno osveženje, a osim toga alkohol nije poželjan ni iz zdravstvenih razloga.

MONITOR: Nutricionisti kažu da posebno treba biti oprezan kada su u pitanju proizvodi od mesa...

ŽIŽIĆ: U sastavu obroka preporučuju se laganije vrste mesa poput ribe, pilećeg, ćurećeg i telećeg mesa, ali ne i svinjsko i ovčije, koje je mnogo kaloričnije. Kada su u pitanju proizvodi od mesa neophodna je dobra termička obrada da bi se sprečila kontaminacija mesa i eventualna različita trovanja. Vrlo često se dešava da domaćice spremne jelo u jutarnjim časovima kada je malo svežije, a onda ga, kako bismo rekli, ostavi na kraj šporeta da čeka ručak. To je dugo vreme, tako da lako može da dođe do kvarenja tog jela i trovanja. Zato se preporučuje da jelo bude dobro termički obrađeno i da provri pre nego se servira i tek onda može bezbedno da se konzurima. Kada govorimo o jelima od mesa posebnu pažnju treba obratiti na jela

od ustinjenog mesa kao što su ćevapi, pljeskavice i sve ono što je popularno u letnjem periodu. Sve to može da bude rizično ukoliko nisu poštovani svi principi dobre higijenske prakse. Zato nije preporučljivo uzimati jela od ustinjenog mesa na otvorenim privremenim objektima, jer često nisu dobro termički obrađena i može doći do trovanja koja u letnjem periodu nisu baš retka.

MONITOR: Da li je preporučljivo nositi sendviče na plažu?

ŽIŽIĆ: Preporučljivo je da se na plaži napravi pauza tokom dana između 11 i 17 sati, ali ko celi dan provodi na plaži preporučljivo je da ne koristi sendviče u kojima su kajmak, majonez i slični polutrajni i lako kvarljivi sastojci, jer lako može doći do trovanja. Zato je bolje izbegavati sendviče i poći u objekat gde su jela pripremljena u odgovarajućim higijenskim uslovima.

MONITOR: Koje vrste povrća preporučujete?

ŽIŽIĆ: Za letinji period preporučuje se uglavnom sveže i sezonsko povrće. Sada je moda da se koristi voće i povrće koje nije svojstveno našim prostorima i koje se ovde ne uzgaja nego se uvozi iz

nekih dalekih područja. Preporučuje se da se koristi ono što se proizvodi kod nas i ono što mu je sezona. Kada je u pitanju povrće preporučljivo je jesti laganije vrste povrća, koje sadrži dosta vode i mineralnih materija, a uz to su niskokalorična. To su paradajz, paprika, kupus, blitva, brokula... Kada je u pitanju krompir, koji predstavlja jednu od osnovnih namirnica na ovim prostorima, treba naglasiti da je najlošija varijanta pripreme prženi krompir. Češće ga treba koristiti kao kuvan ili pečen.

MONITOR: Je li tokom ljetnjih dana rizično jesti slatkiše?

ŽIŽIĆ: Prema principima pravilne ishrane slatkiši predstavljaju deo svakodnevnog obroka, ali u malim količinama - da se zasladimo. U ukupnim dnevnim energetske potrebama organizma ne treba da prelaze više od pet odsto. Prema tome slatkiše možemo koristiti kao zamenu nekad za užinu, ali ne kao zamenu za glavni obrok. Zašto? Zato što se vrlo često dešava da deca ujutru umesto doručka pojedu čokoladu. Oni će se time zasititi i neće biti gladni, ali time neće u svoj organizam uneti potrebne energetske i gradivne materije da bi organizam normalno funkcionisao.

Dijetu treba da prepíše ljekar

MONITOR: Dijeta je uvijek aktuelna tema. Kako pravilno držati redukciju dijetu?

ŽIŽIĆ: Dijete su danas vrlo popularne, naročito kod ženske populacije. Osnovna pravila su da dijeta treba da sadrži sve one komponente koje sadrži i normalna ishrana, da bude raznovrsna ali da bude prilagođena zdravstvenom stanju osobe koja tu dijetu provodi. Zbog toga je neophodno da se dijeta ne provodi na svoju ruku. Dijetu mora da prepíše stručnjak. Znači, bez konsultacije sa lekarom ne treba provoditi drastične dijetu, jer one obično podrazumevaju uklanjanje ili redukciju značajnih bioloških komponenti - da se ne unose ugljeni hidrati i belančevine, ili da se unose samo neke vrste povrća. U takvoj situaciji sigurno će osoba koja to bude provodila izgubiti nekoliko kilograma, ali vrlo brzo čim prestane sa takvom drastičnom dijetom ona će ih nadoknaditi, pa čak i dodati kilograme. Zato svi oni koji imaju potrebu da redukuju svoju telesnu težinu, ne samo iz estetskih nego i iz zdravstvenih razloga, treba da se posavetuju sa lekarima koji se tim bave, a to su u prvom redu endokrinolozi i druge specijalističke grupe. Oni treba da im prepisu pravila za dijetu prilagođenu njihovim potrebama i njihovom zdravstvenom stanju.

Znači, doručak ne može biti zamenjen nekim slatkišima ili čipsom, smokijem i nekim drugim proizvodom iz te grupe.

MONITOR: *Poznato je da sladoled spada u epidemiološki rizičnu grupu namirnica, a ipak masovno se koristi, posebno djeca...*

ŽIŽIČ: Ranije se govorilo o sladoledu kao jednoj od rizičnih namirnica zbog toga što su sladoledi tada pripremani u malim poslastičarnicama gde higijenski uslovi nisu bili baš zadovoljavajući. Danas se u većini ugostiteljskih objekata nabavljaju sladoledi pripremljeni uz poštovanje tehnoloških principa proizvodnje i dobre higijenske prakse, tako da je rizik od kontaminacije sveden na minimum. Međutim, ono gde sladoled može da bude izvor bakteriološkog zagađenja je prodaja, odnosno distribucija, jer tu često nisu ispoštovani principi dobre higijenske prakse. To znači da oni koji prodaju sladoled ne vode baš dovoljno računa o čistoći ruku, kašika kojima zahvata sladoled i posuda u koje se sipa sladoled. Tu lako može da dođe do bakteriološkog zagađenja. Inače, sladoled u letnjem periodu predstavlja finu osvežavajuću namirnicu koja sadrži mleko, jaja i niz drugih kvalitetnih komponenti, tako da je to u energetsom pogledu dosta jaka i dobra namirnica.

MONITOR: *Kakav je po Vašem mišljenju pravilan ritam uzimanja hrane tokom dana?*

ŽIŽIČ: Kada se govori o tome šta treba jesti u letnjem periodu vrlo je bitan, pored sastava namirnica, ritam uzimanja obroka tokom dana. Ne možemo naše energetske dnevne potrebe zadovoljiti sa jednim ili dva obroka. To nije dobro. Mnogo je korisnije za organizam da se taj dnevni unos rasporedi u tri, a poželjno bi bilo čak i u pet obroka. To znači da doručak treba da bude obavezan, takođe ručak kao glavni obrok koji treba da sadrži neko kuvano jelo, i večera koja treba da bude lagana i nikako u kasnim večernjim satima. Treba da budu zastupljene i užine, koje u letnjem

Gojaznost djece kao epidemija

MONITOR: *Vi ste nedavno upozorili da u Crnoj Gori gojaznost djece poprima epidemijski karakter. Šta je uzrok tome?*

ŽIŽIČ: Zabrinjava zvanični statistički podatak da je u Crnoj Gori sve više gojazne dece. Uzroci su brojni. To su i neredovan ritam uzimanja hrane, ali i nedovoljna fizička aktivnost. Svedoci smo da se danas deca malo igraju, više su za kompjuterom, sa telefonima i raznim igricama, statična su i uz to često grickaju namirnice koje ja zovem prazne kalorije, kao što su čips, smoki, keks... Deca često izbegavaju i fizičke aktivnosti u školama. Zato treba da se uradi ozbiljna strategija koja bi dovela do smanjenja procenta gojazne dece, jer gojaznost dovodi do kardiovaskularnih i drugih obolenja dece koja su isključivo karakteristična za starije osobe. Uz sve to dominira uzimanje visokokaloričnih namirnica, pa zato treba posvetiti više pažnje edukaciji našeg stanovništva kada je reč o pravilnoj ishrani.

periodu uglavnom treba da budu voćne. S tim u vezi želim da kažem da deca često preskaču obroke i da istraživanja pokazuju da trideset odsto dece ne doručkuje. To je vrlo pogrešna navika. Doručak je osnovni obrok i stara narodna izreka kaže doručak pojedi sam, ručak podeli sa prijateljem, a večeru možeš dati neprijatelju.

MONITOR: *U Engleskoj je odnedavno ograničeno reklamiranje brze hrane, prodaja gaziranih pića maloljetnicima i zabranjeno je smještanje slatkiša kod kase u marketima. Zašto?*

ŽIŽIČ: To je dobra aktivnost. U Engleskoj su pravilno procenili da to treba uraditi i mislim da o tome treba da povedu računa i kod nas oni koji

brinu o javnom zdravstvu.

MONITOR: *Može li se to uvesti i kod nas?*

ŽIŽIČ: Nisam baš sigurna da li se to može uraditi i kod nas, ali svi smo svedoci da su pored naših škola brojni objekti u kojima učenici kupuju bureke, palačinke i drugu brzu hranu. To su sve proizvodi koji ne odgovaraju potrebama dece. Zato bih pozdravila aktivnost Ministarstva prosvjete da se učenicima obezbedi dopunski obrok. Namerno kažem dopunski obrok, jer podrazumevam da deca doručkuju kod kuće, i taj obrok treba da bude pripremljen prema pravilima pravilne ishrane i u higijenskim uslovima.

Veseljko KOPRIVICA

HETA ASSET RESOLUTION

REAL ESTATE MONTENEGRO

STANOVI NA EKSKLUZIVNOJ LOKACIJI U BEČIĆIMA

NOVOIZGRAĐENI STANOVI NA SVETOM STEFANU

NOVOIZGRAĐENI STANOVI
U BUDVI, BEČIĆI

+382(0) 67 00 77 55

www.heta.me
www.aaaplatform.com

HIT NEDJELJE

„Crna Gora će turistički prestići Hrvatsku i biće bolja od Monaka“.

Žarko Radulović, predsjednik Crnogorskog turističkog udruženja i suvlasnik hotela Spendid

Željko Pervan

Komičar:

„Prije sam bježao od sebe, al' sad vidim da je moj život iako katastrofa, zanimljiva katastrofa. A to ljudi vole slušati. Ljudi obožavaju kad je nekom lošije nego njima. Recimo, ako si po nečemu tek 1530. u Hrvatskoj, onda si tužan. Al' kad vidiš da ima još gorih od tebe, onda si sretan. Komparacija nesreća usrećuje“.

(Novi list)

Majkl Kejn

Britanski glumac:

„Kada dođeš do 70. ili 75. godine života misliš da je sve gotovo. Ja sam tada napravio sedam najboljih filmova u kojima sam ikada glumio“.

(B92)

Momčilo Bajagić Bajaga

Nakon što mu je otkazan koncert u Karlovcu zbog negodovanja dijela branitelja,

bend *Hladno pivo* se solidarisao sa njime i odbio da nastupi:

„Ovaj potez momaka iz *Hladnog piva*... oni su super momci, svaka čast! I da je bila obrnuta situacija, ja bih isto tako postupio. Mislim da je to od njih bilo šmekerski, vrlo kolegijalno, a i hrabro“.

(Glas Istre)

Ivana Mišerić

Hrvatska radio voditeljka:

„Pametno pitanje. Zašto si sise ostavila doma? Hm. Pa zato što mi nisu stale u auto dok sam se pakirala za godišnji. Nisam nikada

gledala grudi kao mjerilo za dobru ženu, možda zato što ih nikada nisam imala. Ono što znam je da kad ću htjeti veće ću si ih kupiti, meni je dobro s ovima koje (ne)imam“.

(Story.hr)

Zorana Mihajlović

Potpredsjednica Vlade Srbije:

„Svi napadi na predsjednika Vučića zbog rešavanja pitanja Kosova koji dolaze od takozvane opozicije, dela nevladnog sektora i pojedinih navijačkih grupa, ali i pojedinaca iz Srpske pravoslavne crkve ne predstavljaju ništa drugo nego otpor uređenju Srbije i uvođenju reda“.

(N1)

Ivica Đikić

Pisac:

„Ne mislim da je ovdašnji nacionalizam evoluirao u odnosu na devedesete, osim ako evolucijom ne smatramo to što se ne puca, što ljudi ne ginu i ne bježe iz svojih kuća. Prije bih rekao da je nacionalizam degenerirao tako što je prigrlio jeftini i primitivni populizam i militarizam pod krinkom brige za sigurnost građana. Iznenadilo bi me kad bi takvo usmjerenje dovelo do nečeg dobrog i pozitivnog“.

(klix.ba)

Ivana Kindl

Pjevačica:

„Depresija je negativna energija, a kada si toliko dugo pod negativnom energijom, ne možeš samo tako početi misliti na lijepe stvari. To je dugotrajan proces. Svatko sa sobom treba raditi na tome nakon što ga psihijatar ili psiholog usmjeri. Netko to radi kroz molitve, netko kroz mantre, ponavljajući pozitivne tvrdnje“.

(24sata)

Sofija Kordić

Novinarka:

„Da li ste ikada vidjeli nekoga tko ide naokolo i urla da voli svoje najbliže? To je nešto što se podrazumijeva. Domoljub si kad pošteno radiš svoj posao, kad doprinosiš javnom interesu, kad činiš dobra djela. Danas biti domoljub znači nametati drugima ljubav prema domovini i u formi i u sadržaju“.

(portalnovosti.com)

Aleksandar Jerkov

Direktor Univerzitetske biblioteke Svetozar Marković u Beogradu:

„Savremena književnost se ne pretvara ni u *Farmu*, niti u *Parove*, književnost je književnost a budalaštine su budalaštine. Savremena paraliteratura, treš, ne pretvara se, nego jeste rijaliti i pink mentalitet. Postoji i kulturološki značajna popularna i žanrovska književnost, iako nije velika umetnost ona je kulturološki pozitivna i govori o čoveku i tome u kakvom svetu živi. Paraliteratura je nešto drugo, ona propagira primitivnosti najgore vrste“.

(Večernje novosti)

LISA SIMON

Ćerka Nine Simon pred nastup na Nišvil džez festival:

„Mnogo lekcija sam naučila od majke. Videla sam kako je sve radila srcem, ali i njen bol, bes, frustraciju, a i činjenica je da je umrla tako tragično. Ja ne planiram da živim moj život na taj način. Bilo je dosta patnje u našoj porodici. Kada me vidite da nastupam večeras, videćete nekoga ko voli da bude na sceni. Osetićete radost, ja stojim na ramenima moje majke, najveće koja je hodala pre mene“.

(Blic)

RUŽICA VASIĆ

Spisateljica koja je svoj roman *Domodržnica* promovisala na Barskom ljetopisu:

„Namjenski sam se bavila upravo, kako sam navela, fašizmom u našim malim porodicama, postavila sam pitanje da li gajimo klicu fašizma i čime to kamufliramo. Ideja je, dakle, da to bude upravo upiranje prsta u fašizam u našem neposrednom okruženju“.

(Fos media)

SRĐAN GOJKOVIĆ GILE

Frontmen *Električnog orgazma*:

„Pažnja je jedna od najvažnijih funkcija uma, a mi često nismo svesni tog stalnog lutanja pažnje, uglavnom od prošlosti do budućnosti. I tako smo veći deo života zarobljeni u tom virtuelnom svetu sanjarenja. I dok se naš život dešava baš sada, u ovom trenutku, mi na to, uglavnom, ne obraćamo pažnju. I to je izvor stresa, uznemirenosti i depresije“.

(Politika)

KRALJICA

Plaćanja na rate

BEZ KAMATE SVUDA U SVIJETU!

**HIPOTEKARNA
BANKA**
Vama posvećena

UKUPNI TROŠKOVI ZA KORIŠĆENJE KARTICE:
mjesečna naknada 0,50 €

NAKNADA ZA KUPOVINU NA RATE:

- ✓ Na 6 mjesečnih rata za iznose **do 300 €**
Naknada za transakcije do 300 € je 2,00 € fiksno po rati
- ✓ Na 12 mjesečnih rata za iznose **preko 300 €**
Naknada za transakcije veće od 300 € je 3,00 € fiksno po rati

 19905 www.hb.co.me

Kriza u Turskoj: Opasnost za evropsku ekonomiju?

Ne zavaravajmo se: Naravno da MMF odavno ima u ladici krizni plan za Tursku. No naravno to niko neće potvrditi. Već jednom, 2002. godine, bilo je tako. Turska je bila nestabilna zemlja, inflacija je iznosila 40 posto i nezaposlenost je bila ekstremno visoka. Samo zahvaljujući kreditima MMF-a mogao je biti spriječen državni bankrot. Te godine je također na vlast došla AKP **Redžepa Taiba Erdogana**. Uvjete koje MMF daje svakoj zemlji da bi dobila novac od njega tadašnja vlada i njen premijer su uspješno ispunili. Premijer se tada zvao:

Redžep Taib Erdogan.

Kao rezultat toga tursko gospodarstvo se sjajno razvijalo, stvorena su brojna nova radna mjesta, inflacija je smanjena na manje od deset posto, Turska je postala interesantno mjesto za inozemne investicije. I njemačka poduzeća su se od tada masovno angažirala. Ljudi su ponovo dobro zarađivali, slavili su Erdogana. On im je omogućio novi standard - i zemlji političku stabilnost. I sjećamo se: Kada je izbila kriza eura i Grčkoj zaprijetila propast, Turska je stalno navođena kao pozitivan primjer za to kako se može uspjeti izaći iz jedne skoro bezizlazne situacije. Ipak čini se da je sve to sada u opasnosti.

Sigurno je da su američke sankcije na uvoz čelika i aluminijuma iz Turske, koje su stupile na snagu ovog ponedjeljka, bile samo kap koja je prelila čašu. Jer kriza

iznad 15 posto. Sve to će ljudi u Turskoj prije ili kasnije početi osjećati. Oni, koji su reformatora Erdogana nekoć slavili, jer im je omogućio bolji standard, će se okrenuti od njega ako izgube svoje poslove ili sebi više ne budu mogli priuštiti svoj dosadašnji životni standard.

Ipak turski predsjednik, koji je svojom autokratskom politikom tu zemlju doveo u ovu situaciju, krivicu za to vidi naravno kod drugih. Oružje u ovom ratu su dolar, euro ili zlato, rekao je Erdogan ponovo ovog vikenda. No to što on neovisnost Centralne banke stalno dovodi u pitanje, što je stanje koje investitore uvijek zastrašuje, što nasuprot ekonomskim teorijama tvrdi da se moraju smanjiti kamate kako bi se suzbila inflacija i ojačala valuta, sve to kod ulagača i na tržištima vodi porastu gubitka povjerenja. Rezultat se sada može vidjeti: Masovan odliv kapitala čija snaga sa sobom u vrtlog povlači i valute drugih zemalja u ubrzanom ekonomskom razvoju.

I sami Turci, od kojih predsjednik traži da svoje dolare i eure mijenjaju u lire, čine upravo suprotno: Oni svoje devize radije dižu iz banaka i ostavljaju kod kuće.

Naravno u Europi sada vlada strah od širenja ove situacije. Jer ulagači se brinu samo oko jednog: oko novca. Odliv kapitala, kolaps valute s pravom stvara zabrinutost da turska poduzeća i banke više neće moći otplaćivati svoje dugove. No čini se da se stanje još uvijek može držati pod kontrolom. Prema aktualnim podacima koje je prikupila nizozemska banka *ABN Amro*, potraživanja europskih banaka iznose 143 milijarde eura. Prije svih su pogođene španjolska *BBVA* i italijanska *Unicredit*. Njemačke banke potražuju oko 18 do 20 milijardi eura.

Naravno nikome ne može biti ugodan veliki ekonomski slom u Turskoj. No ne mora se širiti strah Europom. Ekonomije u euro zoni su u međuvremenu ponovo stabilne, tako da neke potrese, i one sa Bosfora, mogu izdržati. Naravno turska recesija bi se pridružila svim drugim faktorima nesigurnosti: i dalje nejasnom Brexitu i nepredvidivoj (trgovinskoj) politici američkog predsjednika. Međutim, samo je u rukama turskog predsjednika da stanje u ekonomiji u zemlji ponovo poboljša. Da on to može već je jednom dokazao.

Dw.de

Investitori gube povjerenje u nekadašnjeg ekonomskog reformatora Erdogana. Kriza na Bosforu bi ga mogla koštati vlasti. Ipak ona bi mogla pogoditi i evropsku ekonomiju

izjeda ekonomiju u zemlji već mjesecima. Turska lira je od početka godine izgubila više od polovine svoje vrijednosti u odnosu na dolar. Inflacija je u međuvremenu opet

Jadran sve topliji

Iz Instituta za biologiju mora u Kotoru su saopštili da prosječna temperatura vode u našem moru svake decenije poraste za čitavih 0,6 stepeni Celzijusovih. To utiče na dramatične promjene flore i faune našeg malog mora, ali i na ljude.

Da se značajne promjene dešavaju potvrdio je u junu Ocean-Lab, dio Evromediterranskog centra za klimatske promjene (CMCC) konstatujući da je temperatura Jadranskog mora iznosila i do tri Celzijusova stepena više nego što je u to vrijeme uobičajeno. Tome smo bili svjedoci i ove sedmice kada je temperatura vode u našem moru iznosila oko 27 stepeni.

Iz *Laboratorije za fiziku splitskog Instituta za oceanografiju i ribarstvo* su saopštili da „u svijetlu globalnih klimatskih promjena temperature promjene nad Jadrantom i u Jadranu postaju izraženije i dugotrajnije što je posebno evidentno posljednjih godina”.

U razdoblju od 2008. do 2015. godine temperatura površinskog sloja mora porasla je za 1,25 stepeni. Predviđa se da će prosječna temperatura vazduha na jadranskom području, ako se emisija staklenih gasova značajno ne smanji, porasti za četiri do pet stepeni. To će uzrokovati učestalije i jače atmosferske ekstreme. Visoke temperature imaće uticaj na živi svijet u moru i na čovjeka. Pozitivno i negativno

„U razdoblju od 2008. do 2015. godine temperatura površinskog sloja mora porasla je za 1,25 stepeni, a taj trend snažnog zagrijavanja nastavlja se i dalje, što ne znači da se ne događaju i epizode ohlađivanja površinskog sloja mora. Naprotiv, ekstremne situacije postaju češće,

jače i dugotrajnije. Osim toga, zagrijavanje atmosfere zadnjih desetljeća nastupa ranije na globalnoj skali, pa tako i u Jadranu, stoga se i more ranije počinje grijati”, kaže ekspert te naučne ustanove **prof. dr Branka Grbec**.

Prema njenim riječima, treba

Ribe se promjenama prilagođavaju spuštajući se u hladnije, dublje vode. No organizmi pričvršćeni za stijene, kakvi su koral i sunderi, ostaju izloženi povećanoj temperaturi, i u takvim uslovima uginu već nakon mjesec dana

biti oprezan, jer je Jadran mali bazen koji vrlo brzo reaguje na klimatske promjene. One su naročito intenzivne od 1995. godine do danas, a što za posljedicu ima jačanje cirkulacije i ulaska toplije i slanije sredozemne vode u naše more. Naravno, tamo će je more pliće i pod jačim uticajem slatke vode, brže reaguje na promjene. Na sezonskoj skali najizraženije promjene bilježe se u proljeće i ljeti.

Ribe se tome prilagođavaju spuštajući se u hladnije dublje vode, no organizmi pričvršćeni za stijene, kakvi su koral i sunđer, ostaju izloženi povećanoj temperaturi, u takvim uslovima uginu već nakon mjesec dana.

Porast temperature mora pogoduje razvoju invazivnih biljnih i životinjskih vrsta, odnosno pogađa cijeli podmorski svijet. „Tu su, prije svega, ribe, rakovi i drugi morski organizmi, koji u najvećem dijelu negativno utiču na morski ekosistem, a jedan od presudnih faktora je i povećanje temperature morske vode“, kaže saradnik Instituta za biologiju mora iz Kotora **Mirko Đurović**.

On ukazuje da nove, otpornije životinjske vrste potiskuju domicilne, i zauzimaju njihov prostor. „Samim tim pričinjavaju štetu, koja se, prije svega, odnosi na smanjenje ulova u ribarstvu“, ističe Đurović.

Ribari na Crnogorskom primorju se već duže vrijeme žale da love veoma malo ribe. „Nikada se nije lovilo manje. Nema ribe ni za mještane ni za naše turiste, pa cijena ribe raste. Posebno nas pogađa što nemamo koče, kao ni ribarsku luku. Imamo, bar za sada, samo obećanja resornog Ministarstva za poljoprivredu i ruralni razvoj“, kaže **Afrim Resulbegović**.

I on navodi da se nerijetko love neke nove, čak i tropske vrste riba koje su za višim temperaturama ušle u Mediteran, pa u Jadran. To je, prije svega, srebrnoprugasta četverozupka, *Lagocephalus sceleratus*, vrlo otrovna i smrtonosna vrsta, riba koju osobito vole Japanci, kao jelo

U Kotoru muzikom i slikom za zaštitu Boke i mora

Koliko je naše more čisto i što se sve u njemu nalazi, dočarali su umjetnici muzikom i slikom na zatvaranju ovogodišnjeg festivala *Kotor Art*. Mladi volonteri iz NVO *Naša akcija* su umijeće sviranja udaraljki učili i predstavili na instrumentima napravljenim od otpada koji su sakupili početkom avgusta u akciji čišćenja periaškog priobalja.

Učenici kotorske Gimnazije su od recikliranih materijala napravili umjetničke instalacije i predstavili ih na mini-izložbi, dok se **Ana Nives Radović**, slikarka i ekonomistkinja, publici predstavila performansom i izložbom radova od 105 slika, malih ulja na platnu i instalacija.

Na taj način, napravljenom umjetničkom reciklažom tim *Don Brankovih dana muzike* želio je da doprinese edukaciji lokalne zajednice i pošalje snažnu poruku o nužnosti zaštite prirodne sredine i očuvanju Boke i našeg mora.

• UPOZORENJE MLADIH NA FESTIVALU KOTOR ART: Umijeće sviranja na instrumentima napravljenim od otpada nađenog na priobalju

pod imenom „fugu“, ali koju treba pripremati uz veliki oprez.

Ta riba, zajedno s nekim drugim vrstama iz Crvenog mora, danas čini gotovo polovinu ulova u priobalnom ribolovu na Kipru i Turskoj, a kod nas se već više puta našla u mrežama ribara. Zabranjena je njena upotreba u svim zemljama Evropske unije.

U svakom slučaju, klimatske promjene postale su naša sadašnjost. Predviđa se da će prosječna temperatura vazduha na jadranskom području, ako se emisija staklenih gasova značajno ne smanji, porasti za četiri do pet stepeni Celzijusovih.

To će istovremeno uzrokovati sve učestalije i jače atmosferske ekstreme. Visoke temperature imaće uticaj i na živi svijet u moru i na čovjeka, u pozitivnom i u negativnom smislu. Povećana temperatura

vazduha i mora u proljeće će svakako pogodovati produžavanju turističke sezone, ali će to biti i opasnost za neke ugrožene grupe ljudi, poput srčanih bolesnika i astmatičara.

Stručnjaci su jedinstveni u ocjeni da je ljudski faktor i dalje najveća opasnost za bioraznolikost, posebno zbog zagađivanja. Kombinacija onečišćenja, viška organskih materija i podizanja temperature ima za direktnu posljedicu i sve veće cvjetanje mora diljem Jadrana.

„Kao ljudska vrsta, moramo biti svjesni da smo samo dio prirode, a ne njeni gospodari. Ne smijemo ovako da se ponašamo, jer je priroda veliki živi organizam koji zahtijeva pažnju. Prirodni sat otkucava 'pet do dvanaest'. Potrebno je da se potrudimo, da uradimo sve što

Saradnik Instituta za biologiju mora iz Kotora Mirko Đurović ukazuje da nove, otpornije vrste potiskuju domicilne, i zauzimaju njihov prostor. Ribari na Crnogorskom primorju se već duže žale da love malo ribe. Naši sagovornici navode da se nerijetko love nove, čak i tropske vrste riba koje su sa višim temperaturama ušle u Mediteran, pa u Jadran

možemo, mijenjamo svijest ljudi oko sebe. U suprotnom grana na kojoj sjedimo će se odlomiti“, upozorava **dr Aleksandar Joksimović** ekspert kotorskog Instituta i glavni pregovarač za poglavlje *Ribarstvo* sa Evropskom komisijom. „Još nije kasno za promjene“,

Mustafa CANKA

ANDRIJEVICA: POBUNA PROTIV IZGRADNJE
MALE HIDROELEKTRANE

Neobuzdani tajkuni

Mještani Zabrđa, Trepče, Trešnjeva i Slatine zatražili su da se hitno poništi odluka o davanju koncesija za izgradnju hidroelektrana na dijelu vodotoka Gradišnice i Trepčke rijeke kako njihova sela ne bi ostala bez vode

Mještani sela Zabrđe kod Andrijevice **Novo Bakić** izgradio je na seoskom potoku ribnjak na kakvom bi mu se moglo samo pozavidjeti. Ovaj čovjek već nekoliko godina tu proizvodi najkvalitetnije pastrmke za restorane i slobodnu prodaju, ali bi njegov mali biznis od kojeg živi mogao biti doveden u pitanje ako u planini iznad sela započne izgradnja male hidroelektrane.

On kaže da u tom slučaju ne zna šta bi radio. Kao i drugi mještani ovog i susjednih sela u podnožju planine Gradišnice, i on je podigao glas protiv nerazumne tajkunske logike stavljanja rijeke u cijevi za potrebe elektrane.

„Gore visoko na planini Gradišnici malena istoimena rijeka u jednom mjestu ponire, da bi se, kako mi vjerujemo, pojavila u podnožju planine, odnosno u nekoliko sela, na izvorštima seoskih vodovoda“, objašnjava Bakić.

Prema njegovim riječima, kvalitet ribe koju uzgaja upravo se nalazi u toj vodi koja ne mijenja temperaturu tokom čitave godine.

„Ne znam šta ću raditi ako odvedu vodu. Moj ribnjak, ali i mnogi vodovodi u selima ispod, ostaće bez vode“, strahuje Novo, objašnjavajući da su privatni preduzetnici koji su

dobili koncesije namjerili da uhvate vodu prije poniranja i da je cijevima odvedu za potrebe hidroelektrane, onako kao što je to urađeno u selu Šekular s druge strane Lima.

„To bi bilo strašno, nastala bi prava ekološka pometnja. Zamislite da oni uzmu vodu u planini, a da sva izvorišta u podnožju planine presuše. Da sva sela dolje u pitomini ostanu bez vode“, kaže Bakić.

Mještani sela Zabrđe, Trepča, Trešnjevo i Slatina zatražili su zbog toga da se hitno poništi odluku o davanju koncesije za izgradnju hidroelektrana na dijelu vodotoka

Gradišnice i Trepačke rijeke.

„Investitori već prave pristupne saobraćajnice, rušeći praktično sve što im se nađe na putu. To je izazvalo veliki revolt kod lokalnog stanovništva, jer je svima poznato da je Gradišnica rijeka ponornica i da je prirodni bazen vodama na teritoriji četiri mjesne zajednice”, objašnjava član seoskog odbora u susjednom Trešnjevju **Branko Kastratović**.

Kastratović je prosvjetni radnik, radi u Andrijevići veoma dobro poznaje problematiku vezanu za izgradnju malih hidroelektrana.

On kao i Bakić tvrdi da su u saznanju da investitori planiraju da rijeku Gradišnicu, od koje nastaje Trepačka rijeka, kaptiraju na 1.330 metara nadmorske visine i da je prevedu u cjevovod u dužini od šest i po hiljada metara.

„Takođe smo saznali da je izgradnja drugog vodozahvata planirana na 1.160 metara nadmorske visine, odakle bi se rijeka ponovo odvodila cijevima u dužini od oko tri i po kilometra. Na taj način bi naša sela postala praktično mrtva, jer ovdje bez te vode nema života”, kaže Kastratović.

Podgoričko preduzeće *Dekar Hidro* još je 2013. godine dobilo građevinsku dozvolu za izgradnju elektrana na Trepačkoj rijeci.

Mještani tvrde da bi remećenje korita rijeke Gradišnice predstavljalo

Ne znam šta ću raditi ako odvedu vodu. Moj ribnjak, ali i mnogi vodovodi u selima ispod, ostaće bez vode”, strahuje mještanin Zabrđa **Novo Bakić**. Objašnjava da su preduzetnici koji su dobili koncesije namjerili da uhvate vodu prije poniranja i da je cijevima odvedu za potrebe hidroelektrane

svojevrsan ekocid.

„Od ove rijeke zavisi uredno vodosnadbijevanje stanovnika nekoliko sela. Zato je suludo dozvoliti da neko, zbog ličnog bogaćenja, sagradi mini elektranu i tako razori ne samo korito rijeke, nego i cijeli prostor koji se naslanja na njene obale”, naglašavaju i iz NVO *Gradišnica*.

Stanovnici Zabrđa posebno ističu da ih niko ništa nije pitao prilikom donošenja odluke o izgradnji mini hidroelektrane.

„Investitor je čak pokazao svoju bahatost jer je bez saglasnosti seoskih

odbora i drugih mjesnih organa već preduzeo određene radove. To nas je još više ogorčilo”, kaže Novo Bakić.

Iz Mjesnog odbora za zaštitu Gradišnice uputili su dopis čelnicima andrijevičke Opštine, optužujući ih da su mimo volje građana dali podršku investorima da grade hidroelektrane.

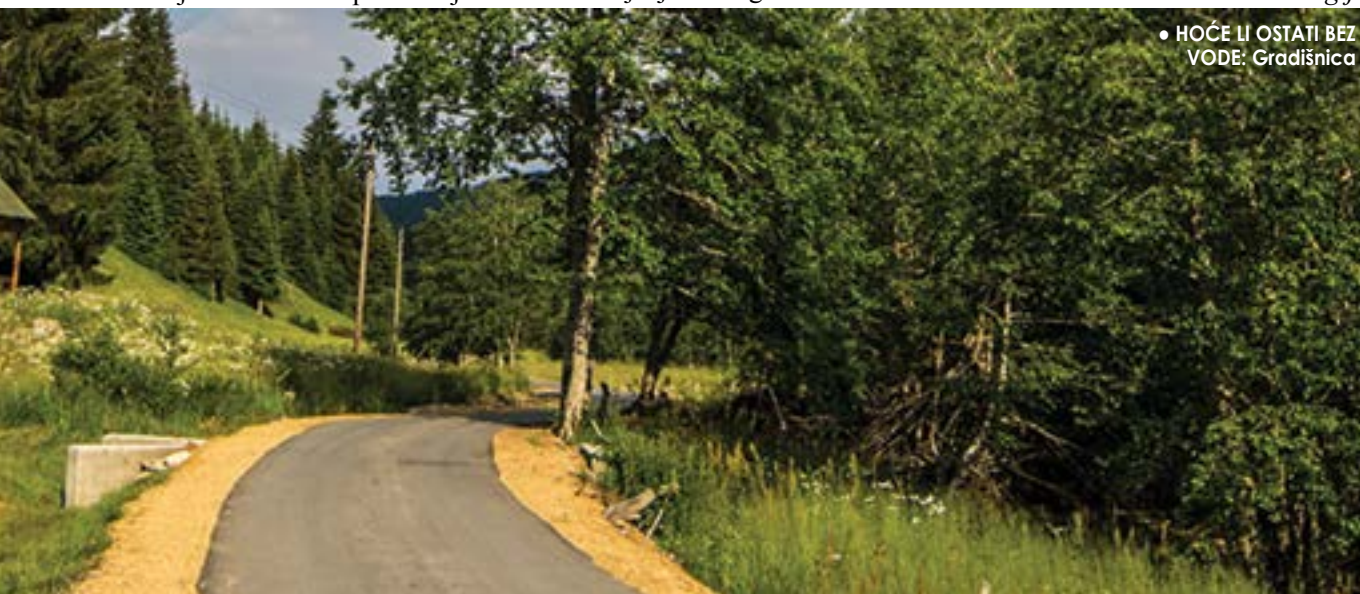
Predsjednik Opštine Andrijevića **Srdan Mašović** odbacio je navode mještana kao netačne i neosnovane. On je izjavio da lokalna uprava nema nikakve nadležnosti kada je u pitanju izgradnja elektrana i da mještani treba da se obrate na druge adrese.

Mještani četiri andrijevička sela podsjećaju na važnu činjenicu, a to je da je i Evropska unija prepoznala potencijale Gradišnice, izdvajajući sredstva za izgradnju puta koji vodi do ove planine.

Početkom 2013. godine pozvaničen je završetak rekonstrukcije puta Zabrđe - Gradišnica, koja je podrazumijevala postavljanje asfaltnog zastora u dužini od 7,7 kilometara. Radi se o investiciji vrijednoj 759.260 eura. Sada, kažu mještani, taj put, finansiran sredstvima EU, uništavaju crnogorski šumski i energetske tajkuni.

Energetski lobi je napravio prvi loš korak kada su građene hidrocentrale u beranskom selu Šekular, gdje koncesije za male elektrane ima kompanija *Bemaks*, kao većinski vlasnik *Hidroenergije*

• HOĆE LI OSTATI BEZ VODE: Gradišnica

Investitori već prave pristupne saobraćajnice rušeći praktično sve što im se nađe na putu. To je izazvalo veliki revolt kod lokalnog stanovništva, jer je svima poznato da je Gradišnica rijeka ponornica i da je prirodni bazen vodama na teritoriji četiri mjesne zajednice", objašnjava član seoskog odbora u susjednom Trešnjavu Branko Kastratović

Montenegro.

To je mještane tog planinskog kraja navelo da se pobune i pokažu kako se dobra ideja o iskorištavanju obnovljivih izvora energije pretvara u svoju suprotnost i kako se devastira priroda.

Tim putem su potom krenuli mještani drugih planinskih sela na sjeveru gdje su odobrene koncesije za male hidroelektrane.

U Andrijevići je pobuna počela u selima ispod Komova, duž vodotoka rijeke Zlorečice. Otpor remećenju korita Kutske i Mojanske rijeke u tom kraju organizovan je toliko dobro, da je predstavljao školski primjer za stanovnike plavskih sela gdje se pobuna dalje proširila.

Novo Bakić iz Zabrdra vjeruje da će njihov otpor dati rezultat, i da nakon što je uložio velika sredstva u svoj ribnjak, neće morati da strahuje za vodu koja je za njega više nego elementarni uslov života.

Vjeruje da se tajkuni mogu zauzdati, ako Evropska unija pripomogne i u pristupnim pregovorima koji se tiču ekologije ne bude blagonaklono gledala na ekocide na sjeveru Crne Gore.

Tufik SOFTIĆ

Narod se, kažu, najbolje upoznaje kroz pijacu i biblioteku. Ako je pijaca trbuh grada, biblioteka je njegov intelektualni profil.

Rašireno je uvjerenje da su kod ljudi pojava interneta i brzog protoka informacija, uz nedostatak vremena, izazvali umanjeno interesovanje za čitanje knjiga. Ipak, ispred pulta u Narodnoj biblioteci Radosav Ljumović nije prazno. Oni koji uzimaju knjige nisu ljudi prošlog, „čitalačkijeg“ vremena, već dvije djevojke koje iz biblioteke izlaze u pratnji Dostojevskog.

To nije slučajnost, kažu zaposleni. U posljednje vrijeme je sve veći broj mladih koji razvijaju strast prema pisanoj riječi. „Prije dvadesetak godina, korisnika je bilo neuporedivo više, ali broj današnjih čitalaca nije toliko porazan koliko se misli“, kaže Vjera Popović, bibliotekarka Dječijeg odjeljenja.

Ona ističe da zbog širokog izbora knjiga, ali i drugih aktivnosti koje biblioteka organizuje broj korisnika iz godine u godinu raste. Posjetiocima su različite starosne dobi, a primijetno je da ima dosta mladih. Studenti tokom

godine redovno koriste čitaonicu a najčešće traže stručnu literaturu. Kada im obaveze na fakultetu dozvoljavaju, nerijetko iznajmljuju klasike i ozbiljnije pisce.

„Desi se i da dođu i da kažu ‘dajte nešto da odmorim mozak’, i onda znam šta treba da im dam. Beletristiku koja se pročita za dva dana, treći dan već ne znaju o čemu se radi“, kaže bibliotekarka Nataša Radulović. „Ponekad sadržaj knjige ne mora biti preozbiljan da bi čitaocu pružio potrebnu satisfakciju“, pojašnjava ona. Romani za „odmaranje mozga“, razumljivo, najviše se iznajmljuju ljeti.

Iako biblioteka Radosav Ljumović obezbjeđuje svojim korisnicima najnovije naslove, čitanje klasika ne izlazi iz mode. „Ljudi se vraćaju Dostojevskom, Andriću, Selimoviću... Čitanje istih djela u razmaku od nekoliko godina pruža očito drugačiji pogled na suštinu“, kaže Nataša Radulović. „Kada se radi o savremenim autorima, članovi biblioteke obično iznajmljuju naslove koji se preporučuju u novinama, na internetu, ili pod utiskom prijatelja. Među popularnijima su knjige italijanske spisateljice koja se predstavlja pseudonimom Elena

Ljudi se vraćaju čitanju

Ispred pulta u Narodnoj biblioteci Radosav Ljumović nije prazno. Oni koji uzimaju knjige nisu ljudi prošlog, 'čitalačkijeg' vremena, već dvije djevojke koje iz biblioteke izlaze u pratnji Dostojevskog. To nije slučajnost, kažu zaposleni. Sve je veći broj mladih koji razvijaju strast prema pisanoj riječi

Ferante. Tražen je roman *Čovjek po imenu Uve*, švedskog kolumniste i pisca Fredrika Bakmana, a i dalje je aktuelan i Koeljo". Penzioneri uglavnom čitaju historijsko i političko štivo.

Najinteresantnija grupa čitalaca su oni najmlađi. Neizostavno je pozajmljivanje djela koja su obuhvaćena obaveznom lektinom, ali se kroz aktivnosti u biblioteci radi na razvijanju čitalačkog apetita kod djece.

„U saradnji sa školama održavaju se tematski organizovane radionice,

Vjera Popović, bibliotekarka Dječijeg odjeljenja: „Prije dvadesetak godina, korisnika je bilo neuporedivo više, ali broj današnjih čitalaca nije porazan. Broj korisnika iz godine u godinu raste. Posjetioci su različite starosne dobi, a primijetno je da ima dosta mladih“

jer se najvjerniji čitaoci stižu sa Dječijeg odjeljenja. Želimo djecu da uputimo šta znači knjiga, šta znači čitati...", kaže Vjera Popović.

Djeca pokazuju interesovanje, postaju aktivni čitaoci. „Kad smo vidjeli da određeni broj djece želi i voli da čita i lijepo piše, kolegice i ja smo na Dječijem odjeljenju počele da petkom održavamo literarnu sekciju“.

Vjera Popović ističe da značajan broj djece dolazi na te radionice, gdje donose svoje radove, koji se objavljuje u godišnjem zborniku *Latica*. „Napravimo literarno veče u Kosoj sali, oni čitaju svoje radove, pozovu roditelje, drugare... To je naše pružanje ruke djeci koja vole pisanu riječ“, kaže ona.

„Sa odraslima je teže raditi nego sa djecom“, nadovezuje se Nataša Radulović. Oni ponekad dođu bez ideje šta žele da čitaju, a za preporuke su prilično zatvoreni. „Veliki broj traži laganiju literaturu i popularnu psihologiju, koja je dvije, tri godine veoma aktuelna. Traže se i enciklopedije, a popularan žanr je naučna fantastika“, objašnjava Nataša Radulović.

Domaći savremeni pisci takođe se čitaju. U biblioteci kažu da je jedno vrijeme najtraženiji bio *Crnogorski roman* Đura Radosavovića, koji se i sada često iznajmljuje. Čitaju se

i Balša Brković, Milisav Popović, Zuvdija Hodžić...

Njihova publika je šarenolika – od srednjoškolaca do penzionera.

Ima ovdje i svojvrtnih zavisnika od čitanja, onih koji bibliotekama daju poseban šarm. Zaposleni ih dobro poznaju, pamte im imena i prezimena, vrijeme u koje dolaze. „Neke pamtimo i od njihovih mladih dana, i bude tužno kada se jednoga dana ne pojave, a pročitamo im ime na poslednjim stranicama novina“, kaže Nataša Radulović prisjećajući se sa sjetom nekih od bibliofila.

Ali, pojavljuju se novi, mladi ljudi koji se zaljubljuju u knjige i polako nasljeđuju one koji su pročitali sve što su stigli.

U biblioteci se često organizuju književne večeri, promocije, dovode se poznati autori. „Dosta je ljudi koji ili nisu informisani, ili su nezainteresovani ili su lijeni da dođu, a imali bi šta da čuju“, objašnjavaju naše sagovornice.

Cijena članarine za kalendarsku godinu je simbolična, pet eura, a dva puta godišnje dijele se besplatne karte. Članska karta u biblioteci pruža mnogo više od one češće uzimane, partijske. Stvar je kulture.

Miljana DAŠIĆ

Dar Erdoganu iz Vašingtona

Ekonomske posljedice konfrontacije Vašingtona i Ankare u Turskoj se osjećaju na sve strane. Trampove kaznene mjere pomažu Erdoganu da predstavi Tursku kao žrtvu „ekonomskog rata“ i tako postigne da nacija zbije redove, a kritičari zanijeme. Erdogan je zaprijetio i izlaskom Turske iz NATO-a

Odnosi Turske i Sjedinjenih Američkih Država postaju sve napetiji. Nema znakova popuštanja u odnosima između dva višedecenijska saveznika. Nove ekonomske sankcije Vašingtona posljednjih dana uvele su tursku liru u najtežu krizu u posljednjih 16 godina.

Prošlog petka predsjednik SAD-a **Donald Tramp** u poruci na *Tviteru* najavio da od ponedjeljka uvodi carine od 20 do 50 odsto na gvožđe i aluminijum iz Turske. Prema navodima Ministarstva trgovine u Ankari, izvoz čelika, aluminijuma i gvožđa u SAD tokom 2017. vrijedio je 1,1 milijardu dolara i činio 0,7 odsto cjelokupnog izvoza Turske.

Turski predsjednik **Redžep Tajip Erdogan** odgovorio da će njegova zemlja bojkotovati američku elektronsku robu. Odlučeno je i da bude povećana carina na uvoz niza američkih

proizvoda, između ostalog na pirinač, vozila, alkohol, ugalj i kozmetiku. Odluka je odgovor „u okviru principa reciprociteta, za namjerne ekonomske napade Sjedinjenih Država“, naveo je na *Tviteru* potpredsjednik Turske **Fuat Oktaj**.

Erdogan je zaprijetio izlaskom Turske iz NATO-a. „Ukoliko se SAD i dalje budu odnosile prema Turskoj bez poštovanja, Turska bi mogla da potraži nove prijatelje i saveznike“,

•NAJAVIO NOVE CARINE:
Donald Tramp

objasno je Erdogan. Dvije države imaju najmnogoljudnije oružane snage u NATO-u.

Erdogan govori o „ekonomskom ratu“ protiv Turske. Kriza između SAD-a, najmoćnije ekonomske, političke i vojne države svijeta i regionalne sile Turske, eskalira iz različitih razloga.

Najneposredniji je zatočenje u Turskoj evangelističkog pastora **Endrju Bransona**, od oktobra 2016. optuženog za terorizam. Bilo je to tri mjeseca poslije neuspjelog pokušaja državnog udara u Turskoj. Turski mediji javljaju da su SAD dale Ankari rok

•TURSKA NASTOJI DA
UNAPRIJEDI SARADNJU SA
DRŽAVAMA KOJE SU JOJ
TRADICIONALNO RIVALI:
Redžep Tajip Erdogan

za Brandsonovo puštanje na slobodu do srijede 15. avgusta, bez naznaka šta će se desiti u suprotnom.

Branson je optužen za bliskost sa sveštenikom **Fetulahom Gulenom** čiji je pokret (FETO) u Turskoj označen kao organizator puča od 15. jula 16. Gulen već dvije decenije živi u izgnanstvu u SAD. SAD nisu odgovorile na zahtjeve Ankare da Gulen bude deportovan u domovinu. To je još jedna razmirica između dvije države.

Silazna spirala u bilateralnim odnosima SAD i Turske traje već duže. Ne tako davno djelovalo je da će ta spirala biti zaustavljena kada su se Ankara i Vašington dogovorili u vezi sa zajedničkom kontrolom ključnih gradova na sjeveru Sirije.

Te gradove su kontrolisali sirijski Kurdi koji su uživali podršku Vašingtona. No, Ankara njih, kao i Kurde u drugim zemljama u susjedstvu smatra stvarnom ili mogućom bazom za sunarodnike na jugoistoku Turske. Kurdi na Bliskom istoku sanjaju od kraja Prvog svjetskog rata osnivanje samostalne države. To Turska smatra smrtnom opasnošću, budući da oni čine najmanje petinu njenog stanovništva.

Turska godinama pokušava da zauzme ulogu za koju smatra da

joj pripada, kao regionalnoj sili i vjerovatno najsnažnijoj državi na prostoru Bliskog istoka, mjereno kriterijumima privrede, demografije, tehnologije, vojne sile. U tom smislu Turska pod Erdogonom prvo kao moćnim premijerom, a onda sve autoritarnijim predsjednikom, pokušava da izgradi relativno samostalnu poziciju. Pogotovo poslije neuspješnog vojnog puča, Turska nastoji da unaprijedi saradnju s državama koje su joj tradicionalno bile rivali.

To se odnosi na Iran i Rusiju, kao i na udaljeniju Kinu. U Pekingu i Ankari se smatra da je Turska važna dionica Novog puta svile, najambicioznijeg ekonomskog poduhvata ranog 21. vijeka. Erdogan je prošlog mjeseca u Johannesburgu na samitu zemalja BRIKS, najavio spremnost Turske da postane članica te grupacije velikih i mnogoljudnih svjetskih pivreda koju čine Brazil, Rusija, Indija, Kina i Južna Afrika.

U skladu s novom spoljno-političkom orijentacijom, Turska, takođe, ne može povoljno da gleda na težnju Vašingtona da politički i bezbjednosno izoluje Iran. To bi za Tursku predstavljalo crvenu liniju. Po viđenju Ankare, još jedna eskalacija ili možda i vojni sukob na granicama Turske, katastrofalno bi se odrazili na poziciju te države, imajući u vidu unutrašnju nestabilnost na njenom jugoistoku, u blizini granica s Iranom i Irakom.

Ankara ipak ne prekida veze sa SAD-om na bilateralnoj osnovi, tako

i u okvirima NATO-a. No pitanje je koliko će takva pozicija Ankare, biti održive na duži rok. Ankara, računaju anličari, nema namjeru da napušta NATO. No, sadržina tih odnosa, za Ankaru sve više predstavlja praznu ljušturu.

Turska ima izuzetno važnu geostratešku poziciju. Njenih više od 80 miliona stanovnika, žive na prostoru od preko 783.000 kvadratnih kilometara. Zemlja izlazi na četiri mora na raskršću Evrope i Azije, u neposrednom susjedstvu Bliskog istoka, najnestabilnijeg regiona u svijetu.

Tursku smatraju jednom od velikih nacionalnih ekonomija koje se brzo razvijaju, zbog čega je i članica Grupe 20 (G-20) naznačajnijih privreda. U 2017. s ukupnim domaćim proizvodom (BDP), vrijednim 851,1 milijardu dolara bila 17. privreda na svijetu a šesta u Evropi.

Ekonomske posljedice konfrontacije Vašingtona i Ankare već se osjećaju. Roba iz uvoza je postala skuplja, preduzeća s dugovima u dolarima ili eurima našla su se u teškoćama. Vrijednost turske lire u velikom je padu. Proteklog vikenda je 6,80 lira razmjenjivano za jedan dolar.

Kada je Erdoganova Partija pravde i napretka (AKP) 2002. došla na vlast Turska je bila nestabilna zemlja, inflacija je iznosila 40 posto a nezaposlenost je bila ekstremno visoka. Samo zahvaljujući direktivama spriječen

Strah

U Evropi vlada strah od širenja turskih ekonomskih neprilika. Ulagači se brinu samo oko novca. Odliv kapitala, kolaps valute stvara zabrinutost da turska preduzeća i banke više neće moći da otplaćuju dugove. No, čini se da se stanje još može držati pod kontrolom: Prema aktuelnim podacima koje je prikupila holandska banka ABN Amro, potraživanja evropskih banaka iznose 143 milijarde eura. Prije svih pogođene su španska BBVA i italijanska Unicredit. Njemačke banke potražuju oko 18 do 20 milijardi eura.

Naravno, da nikome ne bi odgovaralo da Turska doživi ekonomski slom. Evropske ekonomije su ponovo stabilne i mogu izdržati potrese, pa i one s Bosfora. Ali turska recesija bi se pridružila svim drugim faktorima nesigurnosti: nejasnom Bregzitu i nepredvidivoj (trgovinskoj) Trampovoj politici.

je državni bankrot. AKP i njen premijer Erdogan su uspješno ispunili uslove MMF. Turska privreda se sjajno razvijala, stvorena su mnogobrojna nova radna mjesta, inflacija je smanjena na manje od 10 posto, Turska je postala interesantno mjesto za inostrane investicije i strana preduzeća, naročito njemačka.

Sve to je u opasnosti. Umjesto da novim strukturnim reformama dovede do novog privrednog rasta, Erdogan je posljednjih godina polagao nadu u novi koncept. Jeftin novac je turskom vodstvu omogućio da podstakne velike građevinske i infrastrukturne projekte. Građevinska industrija je postala motor privrednog rasta. Niski troškovi zaduživanja predstavljali su integralni dio građevinske ekspanzije – jedan od razloga za Erdoganovo protivljenje povećanju bankarskih kamatnih stopa. Zbog toga je Erdogan mogao da dijeli velike projekte ljudima od povjerenja. Tako je nastao odnos s klijentelom koji mu još obezbjeđuje političku moć.

Ima ocjena da su Trampove kaznene carine za Erdogana „božji dar“. Neuspjeli puč od 15. jula 2016. Mu je pomogao da ostvari naum i u Turskoj uvede predsjednički sistem. Ovaj put mu kaznene mjere pomažu da skrene pažnju s katastrofalne ekonomske politike. Može da predstavi Tursku kao metu „ekonomskog rata“ i kao žrtvu „američko-cionističkog kamatnog

lobija“. Kao i u julu 2016. može se pouzdati da će turska nacija da zbije redove kada je ugrožena i da će i opozicija stati iza njega. Kada Erdogan pokaže na nekog neprijatelja Turske, njegovi kritičari zanijem.

Do sada je apelovao na ponos i snagu Turaka, i na Boga. Na to ne nasjeda svako; šaljivdžije već primećuju: da čitanje Kurana ne pomaže kada dođe sudski izvršitelj.

Orožje u ovom ratu su dolar,

euro ili zlato, rekao je Erdogan ponovo ovog vikenda. No to što on nezavisnost Centralne banke stalno dovodi u pitanje, što investitore zastrašuje, što nasuprot ekonomskim teorijama tvrdi da se moraju smanjiti kamate kako bi se suzbila inflacija i ojačala valuta, sve to kod ulagača i na tržištima vodi gubitku povjerenja. Rezultat se sada može vidjeti: masovan odliv kapitala čija snaga sa sobom u vrtlog povlači i

Turski mediji javljaju da su SAD dale Ankari rok za puštanje pastora

Endrjua Bransona, na slobodu do srijede 15. avgusta, kad ovaj broj Monitora ide u štampu, bez naznaka šta će se desiti u suprotnom

valute drugih zemalja u ubrzanom ekonomskom razvoju

Turci, od kojih predsednik traži da svoje dolare i eure mijenjaju u lire, čine suprotno: svoje devize radije dižu iz banaka i ostavljaju kod kuće.

Sučeljavanje stavova nije predviđeno u novom turskom sistemu. I pored toga, nužda čini vidljivim prve lomove – u formi porodičnog kraha. Dok Erdogan kaže da kamate moraju da se i dalje spuštaju, njegov zet **Berat Albajrak**, trenutno ministar finansija, naglašava da je Turska centralna banka ta koja treba da odlučuje o visini kamata.

Pogoršavnje ekonomske situacije počinju da osjećaju obični ljudi. Oni, koji su nekada klicali reformatoru Erdoganu, jer im je omogućio bolji standard, okrenuće mu jednom leđa - ako izgube posao ili sebi više ne budu mogli da priušte svoj dosadašnji životni standard.

Turizam

Rekordan pad turske valute može koristiti turističkoj industriji te zemlje. »Rezervacije u Turskoj porasle su posljednjih mjeseci«, piše BBC.

BBC navodi i da su Britanci već shvatili da je sada momenat za odlazak u Tursku. »Turistička kompanija *Thomas Cook* je u Turskoj zabilježila povećanje rezervacija za 63 posto. Agencija TUI saopštila je da je to njihova treća najpopularnija destinacija što znači da se ona »zaista vratila na mapu dobrih mjesta za ljetni odmor«.

Međutim, Ministarstvo vanjskih poslova Velike Britanije i dalje zabranjuje putovanja u neke regije, uglavnom one duž granice sa Sirijom, i precizira da se ne putuje unutar 10 kilometara (šest milja) od granice, zbog sirijskog rata koji traje. SAD rangiraju Tursku na treći nivo, pozivajući ljude da preispitaju putovanja u taj region.

Milan BOŠKOVIĆ

PRIVILEGIJA PROPASTI

Kad bude propast, propadne sve. Propadnu carstva, izginu ljudi; od najtvrdih zdanja ni kamen na kamenu ne ostane; hrđa izjede blistave oštrice čeličnih mačeva iskovanih za vječnost. Pod pepelom vulkana ostanu pokopani cijeli gradovi. Provalivši brane, vode poplave mnoge gradove i naselja. Uz grmljavinu lavina, snijeg zbrise mnoga planinska sela širom svijeta. Klizišta prekriju blatom hiljade kuća i u njima sahrane hiljade ljudi.

Ali ono što uništi propast – pamti se! U avgustu 1883. godine, erupcija vulkana Krakatau uništila je dvije trećine jednog ostrva između Sumatre i Jave, zajedno sa 36.417 ljudi. Eksplozija je bila toliko glasna, da je probila bubne opne mornarima na brodovima udaljenim 100 kilometara. Njen potmul odjek čuo se na daljini od 5.000 km. U decembru 2004. godine u talasima Indijskog okeana, podignutih tsunamijem, udavilo se 227.898 ljudi, u 14 država, najviše u pokrajini Ače, na sjeveru Sumatre. Tsunami koji je 2011. godine pogodio japansku obalu, zbrisao je cijeli jedan grad; život je izgubilo 23.000 ljudi.

Ne samo sela, ne samo gradove, ne samo carstva! Propast je zadesila i cijeli kontinent – Atlantidu. Sve, bukvalno sve: zdanja i građevine, planine i doline, rijeke, zajedno sa Atlantidom - sve je potonulo! Zauvijek. Kao da ga nikada nije ni bilo. Ali i to se zapamtilo!

Mnoga mjesta velikih prirodnih katastrofa sam posjetio, neke takve katastrofe sam i preživio.

Posjetio sam spomenik na krnjjetku ostrva razorenog erupcijom vulkana Krakatau. Sunce je sijalo, ptice su pjevale, bijeli oblaci klizili plavim nebom kao i prije erupcije. Priroda zaboravila, ljudi zapamtili.

Posjetio sam sjevernu Sumatru poslije tsunamija: na povjetarcu leluja lišće palmi, cvjeta crveni hibiskus, miruju tihe tropske šume. Nad visokim krošnjama prelijeću jata ptica, kroz sjenoviti gustiš, uz šuštanje lišća, provlače se veliki monitor-gušteri. More je bistro i mirno, pijesak na dnu prosijava svjetlucavim bijelim sjajem. Sve što je more odnijelo, ljudi su obnovili.

Plivao sam u prozirnim vodama Toba. Jezera dugog preko 100 i širokog 70 km,

stvorenog prije 70.000 godina, najjačom erupcijom koja je ikada pogodila našu planetu, toliko jakom da je život na planeti i ljudski rod dovela na rub nestanka. Danas, ovo mjesto strahovite kataklizme predstavlja sliku Arkadije: sklad, ljepota i mir prekrile su u zaborav sve njene tragove. Spektakularni vodopad Sipiso Piso, visok preko 120 metara, izbija iz vertikalne litice crvenog granita, i teče pravo u mirno plavo jezero, a cijela oblast je u top 10 turističkih destinacija na svijetu.

Bio sam u Frežisu, Francuska, gdje je 02. decembra 1959. godine pukla brana i talasom visokim 40 metara, zbrisala 2 sela sa 423 čovjeka. Sada je to miran, sreden turistički region. Živi u idili ljetnjeg obilja.

Obišao sam jedno strašno klizište u Boliviji; prošao sam kroz gradiće Srednjeg zapada SAD-a, razorene tornadom. I sve je bilo obnovljeno! Plovio sam Atlantskim okeanom danima i nedeljama, i samo tamo ništa nije ukazivalo da je pod njegovim valovima pokopan cijeli kontinent.

Bio sam u Skoplju 26. jula 1963. godine, kada je zdrmao katastrofalni zemljotres. Grad je bio razoren, ali je sve u prirodi produžilo svojim tokom.

I sve so to upamtilo i obilježilo.

Kakva god nas propast zadesi, prirodu to ne dotiče ni malo! Ono što je za nas propast, za prirodu je samo način postojanja. Propast je cijena, kob, ili ako više volimo – privilegija - onog ko se izdvojio iz anonimnosti prirode! Život je anoniman, smrt je individualna. Ista logika preslikava se i u svakodnevnom životu: umiru bliski, dragi, poznati; i pamte se. U svim državama svijeta, ista priča: umiru vladari, narodi žive! Mrtvi se pamte, živi se sjećaju.

Ali živima neprekidno i svuda prijeti propast! Svako ko je živ, realno živi uz grotlo vulkana, na tankoj drhtavoj kori koju svakog trenutka može pogoditi zemljotres, duž obale okeana sa čije pučine može nadoći talas tsunamija! Svaki čovjek je cijeli jedan svijet, kontinent – Atlantida! Čak i pod valovima zauvijek i bez traga pokopan - pamtimo Atlantidu.

Koliko god bila neizbježna i koliko god ne dotiče prirodu, naša propast je naša privilegija!

Piše: Ferid MUHIĆ

**Svaki čovjek
je cijeli
jedan svijet,
kontinent –
Atlantida!
Čak i pod
valovima zau-
vijek
i bez traga
pokopan
- pamtimo
Atlantidu**

Kosovo za sve njegove građane

**Ni podjela Kosova, ni razmjena teritorija
nisu mogući bez guranja cijelog regiona
u nove sukobe**

MONITOR: *Proteklo je devet mjeseci od nastavka Briselskog dijaloga o Kosovu. Kakav je rezultat?*

BAJRAMI: Otkako je porošle godine najavljeno da dijalog ulazi u finalnu fazu, u kojoj bi Kosovo i Srbija trebali postići ono što EU već zvanično naziva sveobuhvatni pravno obavezujući dogovor o normalizaciji, nema pozitivnih pomaka. Naprotiv, počelo se sa spekulacijama i kalkulacijama kako bi taj finalni dogovor mogao izgledati - u Beogradu se javno govori o novim teritorijalnim rešenjima uključujući podelu Kosova, dok je u Prištini pukla politička konfrontacija oko toga ko će predstavljati Kosovo u tim pregovorima. Istovremeno, od onoga što je bilo ranije dogovoreno ništa se više nije moglo sprovesti - svi su u očekivanju šta će taj krajnji dogovor da donese, ukoliko ga bude.

Naravno, ne treba smetnuti sa uma i to da je dijalog i prije najavljene finalne faze već bio zapao u ćorsokak od 2015. godine skoro da i nema većih kopraka napred, osim onoga o telefonskom kodu za Kosovo, koji je ionako već bio dogovoren 2013, ali je njegova implementacija zakasnela. Ako se iskreno pogleda taj Briselski

dijalog, neće se naći bog zna kakav progres u poslednje 3-4 godine, a sa lakoćom se može naći dosta regresa. Nije ovo bio uspešan proces.

MONITOR: *Da li će Kosovo biti podijeljeno ili će biti razmjene teritorija - jug Srbije za sjever Kosova?*

BAJRAMI: Mislim da ni jedno ni drugo nije moguće bez guranja celog regiona u nove sukobe. Takva rešenja, koja se u biti zasnivaju na etničkom principu, ne mogu se sprovesti izolovano, samo na Kosovu. Ako se dozvoli podela Kosova, zašto se ne bi podelile i ostale zemlje regije, naročito one koje imaju povećane manjinske zajednice? Ko bi onda imao pravo zabraniti otepljenje Albancima u Makedoniji ili Crnoj Gori, Bošnjacima u Srbiji ili Crnoj Gori, Srbima u Bosni, Hrvatskoj ili Crnoj Gori... i tako dalje, da ne nabrajam sve moguće slučajeve. A to bi se onda moglo proširiti i van regije, na skoro celu Istočnu Evropu. Tako nešto je ne samo opasno jer će nas vratiti u doba etničkih sukoba i ratova, već je i neostvarljivo - jer teritorije Ballkana i Evrope nisu etnički homogene. Razmena teritorija bi podrazumevala i razmenu stanovništva, stotine hiljada novih izbeglica, miliona možda,

i, naravno, totalni krah politike Zapada o stvaranju multietničkih i multikulturalnih demokratija na Balkanu. Mislim da je to u Evropi 21. veka, nedozvoljivo, ali i neizvodljivo.

MONITOR: *Ko forsira podjelu Kosova?*

BAJRAMI: Priča oko podele Kosova nije nova. O tome se već dosta govorilo u Beogradu, malo šapatom a odskora i sve glasnije. Mislim da je ta ideja, koju neki u Srbiji nazivaju i razgraničenjem, potekla od Dobrice Ćosića, koji je već poodavno predložio da se Kosovo podeli, tako da se, kako je on to tada rekao, „zna šta je srpsko, a šta albansko”.

Izgleda da je na kratko, 2002. godine, podelu Kosova kao rešenje na umu imao i ubijeni premijer Srbije Zoran Đinđić. Priče o podeli Kosova su stale 2008. proglašenjem nezavisnosti Kosova, ali nisu zaboravljene, pa je već dosta dugo srpski šef diplomatije Ivica Dačić zagovarao podelu/razgraničenje. A sada, vidimo, i predsednik Srbije je stao iza te ideje.

Na Kosovu, iako ima najava da je predsednik Hašim Tači spreman pregovarati o razmeni teritorija – Sever za Preševsku dolinu – podela generalno nije proхватljiva. Čak je i Tači bio pažljiv da javno govori

o ujedinjenju Preševske doline sa Kosovom, a ne o podeli, kojoj se on zvanično protivi. No, javne diskusije i polemike u poslednjih nekoliko nedelja pokazuju kako nema kritične mase među Albancima, ali i Srbima,

za nešto takvo. Otkako je Beograd i javno počeo zagovarati podelu kao „rešenje”, a kosovski predsednik Tači predlaže „korekciju granica” - što je za mnoge jedna te ista stvar kao i razmena teritorija –većina reakcija na Kosovu je negativna, dok se tome oštro protivi i većina Srba na Kosovu, pa čak i Srpska crkva. To je logično, jer bi tim nekim planom „Sever za Preševo” sve ono što Beograd i Srbi decenijama nazivaju „svetinjom” i „Jersusalemom” srpstva na Kosovu, ostalo u ruke Albanaca! Što, naravno, pokazuje da su političke parole beogradskih vlasti o Kosovu kao „Srcu Srbije” ništa drugo do priče za malu decu.

MONITOR: *Je li pravedno rješenje zajednica srpskih opština?*

BAJRAMI: Asocijacija srpskih opština može biti pravedno rešenje samo ako omogući funkcionalnost celog Kosova i ukoliko se ono uklapi unutar državnog ustavno-pravnog poretka. Mislim da bi najlogičnije bilo da se asocijacija dogovori između Vlade Kosova i političkih predstavnika kosovskih Srba. Meni je činjenica da se o asocijaciji pregovaralo sa Srbijom nelogična i sasvim neproaktivna. Asocijacija je prihvatljiva ako je ona sredstvo za poboljšanje lokalne vlasti u opštinama gde su Srbi većina. Ako će asocijacija da bude neka nova Republika Srpska, to je neprihvatljivo. Kosovo neće i ne može da postane nova Bosna i Hercegovina. A mislim posle iskustva sa BiH, ni međunarodna zajednica ne bi trebala da ima želju za takvim rešenjem. Naravno, osim onih koji ne žele stabilnost i mir u regiji.

MONITOR: *Koje je najbolje rješenje od svih scenarija?*

BAJRAMI: Eto, već sam pomenuo, rešenje je da Srbija prizna Kosovo, da Kosovo nastavi izgradnju građanskog društva, sa posebnim pravima za manjine, nacionalne i verske, pa da svi skupa gradimo demokratsku državu, u kojoj vlada pravo, a političari služe narodu.

Možda to nekome zvuči kao utopija, ali ja verujem da je to ne samo moguće, već i neizbežno, ako

Tačijevi bolni kompromisi

MONITOR: *Vaš list je objavio da politički analitičari tvrde da Tači priprema teren za „bolne kompromise”, od kojih je jedno autonomija za Sjever Kosova...*

BAJRAMI: Predsednik Tači je rekao da nas čekaju „bolni kompromisi”. I mislim da je to bio nagoveštaj ovoga o čemu danas pričamo – podeli i razmeni teritorija. Ali, isto tako mislim da su se Tači i Vučić, a sa njima i Mogherini, preračunali. Jer, to što oni misle da je „rešenje”, to niti prihvata narod na Kosovu, niti prihvataju evropske države. Sada nam ostaje da se vratimo onome što je moguće i što je prihvatljivo, a to je mislim već zapisano u Ustavu Kosova koji je napisan prema Ahtisarijevom planu. Taj plan, koji manjinskim zajednicama daje široka prava na lokalnom nivou i kvalitativno učešće u državnim institucijama, je jedino evropsko rešenje.

Osnov za potpunu implementaciju tog plana jeste priznanje Kosova od strane Srbije. To je jedini način da Beograd pomogne poboljšanju života i perspektive za Srbe na Kosovu. To je suštinski kompromis između Albanaca i Srba – stvaranje zajedničke države građana.

MONITOR: *Tači ne poriče ni mogućnost da se razgovara o razmjeni teritorija...*

BAJRAMI: Tači jeste porekao da se razgovara o razmjeni teritorija, ali njemu niko više ne veruje...

želimo uzeti pravac Zapada.

Ako nastavimo verovati da mi to ne možemo, da to nije naša sudbina, onda i nećemo krenuti u tom pravcu i cena će biti ogromna.

Najgore je kad mi sami sebe potcenjujemo. Lično mislim da su ljudi Kosova i cele regije, naročito mladi, spremni da krenu u tom novom pravcu. Problem nisu građani, već oni koji nas vode i koji još uvijek žive u nekim starim konfliktima iz 19-og veka, pa zato i ne znaju ponuditi bolja rešenja nego podele i razmene teritorija i stanovništva.

Ali to u ovom modernom svetu, u Evropi 21. veka, nije više ni moguće.

MONITOR: *Da li je opravdan strah u regionu od ukidanja granica između Albanije i Kosova od januara iduće godine?*

BAJRAMI: Nije opravdan. Mislim da je vreme da se ukinu sve granice u regiji, pa da ljudi slobodno putuju. Ionako se svi zalažemo za članstvo u EU, a tamo i nema unutrašnjih granica. Naravno, u vreme populizma u celoj regiji, svaki će se potez gledati kroz nacionalnu prizmu. Ali je dugoročno ukidanje granica pozitivna stvar. Sa druge strane, kad govorimo o mogućem ujedinjenju Kosova i Albanije, mislim da je red da se postavi pitanje da li bi građani obe zemlje takvo nešto stvarno želeli. Kad neki govore o Albaniji, kao da zaboravljaju da je to zemlja članica NATO-a i da je kandidat za članstvo u EU.

MONITOR: *Ideja Velike Albanije ponovo je prisutna, ocenjuje švajcarski dnevnik „Blik“ dodajući da protivnici te ideje sa strepnjom prate postepeno približavanje Albanije i Kosova...*

BAJRAMI: Naravno, priče poput ovih oko podele Kosova i razmene teritorija će svakako još više uticati da se ovakve priče – o čistim i velikim nacionalnim državama – množe. Zato i jeste važno da se cela priča oko nezavisnosti Kosova zaokruži onako kako je zamišljena. Nezavisno Kosovo, kao projekat građanske države na Balkanu, jeste model – barem na papiru – kako bi trebale izgledati države naše regije

Ćutljiva EU

MONITOR: *Da li podjelu podržavaju Evropska unija i SAD?*

BAJRAMI: Većina velikih evropskih zemalja – naročito Nemačka, Velika Britanija i Francuska – su kategorički protiv podele Kosova ili prekrajanja granica na Balkanu. Nemačka kancelarka Angela Merkel je to sada javno i veoma jasno rekla: „Nema promena granica na Balkanu“.

Sa druge strane, imamo mnogo nejasniju poziciju SAD-a, i ćutljivu EU. Sad, što se SAD-a tiče, nije čudno da bi administracija predsednika Trampa i mogla promeniti kurs politike na Balkanu; njima Balkan i nije više mnogo važan. Ali je važan mnogim drugim američkim institucijama, državnim i političkim, koje ne bi da bace kroz prozor američku politiku na Balkanu u poslednjih 30 godina. Meni se čini da u ovoj situaciji, osim lokalnih političara koji predlažu podelu Kosova ili razmenu teritorija, najveću grešku pravi EU, odnosno visoka predstavnica Federica Mogherini, pod čijim se nadzorom i odvija dijalog, i unutar koga je ova priča o podeli započeta, a ona celo vreme ćuti!

Mislim da je to nedozvoljivo, jer priča o podeli nije samo jedna od mogućih opcija dogovora, već je najneevropskija opcija dogovora.

Meni je ta očigledna želja Mogherinijeve i Brisela da se po svaku cenu postigne dogovor, pa makar on bio najgori mogući na svetu, i u protivnosti sa svim evropskim principima i vrednostima, odvratna.

u 21. veku, kao potencijalne članice Evropske unije.

MONITOR: *Novi sastanak predsednika Srbije i Kosova u Briselu zakazan je za početak septembra. Šta očekujete od tog razgovora?*

BAJRAMI: Pa, izgleda da će do septembra cela ova priča oko podele i prekrajanja granica postati suvisla, pa nekako i očekujem da će se taj sastanak više baviti asocijacijom opština sa većinskim srpskim stanovništvom. Ali, ne očekujem neki napredak. Mislim da je već jasno da ono što Kosovo može da pruži

nije ono što Srbija traži da dobije. Sa druge strane, na Kosovu se sve više ljudi protivi da predsednik Tači vodi dijalog u ime naše države, pa će i taj pritisak imati svoj efekat – a kakav će biti, to treba tek da se vidi. Istovremeno, već je jasno da ni Vučić nema bezrezervnu podršku u Srbiji, pa je veoma teško zamisliti da će biti nekakvog dogovora. U stvari, mislim da će u septembru polako postati jasno da je zacrtani cilj Mogherinijeve da se do proleća postigne finalni dogovor o normalizaciji nemoguće postići.

Veseljo KOPRIVICA

TELEVIZIJA
Vijesti

BOJE JUTRA

JUTARNJI PROGRAM TELEVIZIJE VIJESTI

**RADNIM DANIMA
OD 6:30^h DO 9:30^h**

Pravo na izbor koji odstupa od logike

Predstava *Krvave svadbe*, F.G.Lorke, u režiji Igora Vuka Torbice - jednog od najangažovanijih i najinovativnijih mladih reditelja u regionu, rađena u koprodukciji Grad teatra i Srpskog narodnog pozorišta iz Novog Sada, premijerno je izvedena u Budvi, na otvorenom prostoru između crkava. Ova predstava, već sada, označena je kao kulturni događaj godine.

Scenograf predstave je Branko Hojnik, kostimograf Jelisaveta Tatić-Čuturilo, kompozitor Vladimir Pejčević, scenski govor potpisuje Dejan Sredojević, dizajn svjetla Milica Stojšić. U predstavi igraju Varja Đukić, Milica Grujičić, Ivana Mrvaljević, Pavle Popović, Branka Stanić, Vukašin Randelović, Miroslav Fabri, Draginja Voganjac, Maja Stojanović, Dušan Vukašinović, Filip Đuretić i Nenad Pećinar.

MONITOR: *U dramskom teatru sve počinje izborom teksta, a pitanje koje se nameće je - zašto baš Lorka i „Krvave svadbe”? Kakva je za Vas to veza sa trenutkom u kojem živimo i da li vas je opterećivao taj pritisak savremenosti?*

TORBICA: Nešto od odgovora na ovo pitanje dao sam i u knjižici predstave. Pitanje je zaista bitno i hvala vam na njemu. Najpre bismo se morali složiti oko toga o čemu zapravo govorimo kada govorimo o savremenosti. Da li ona postoji

Mi smo kao kulture sveli svoje umjetnosti na manje od ništice, na neznatnost, naši su pozorišni repertoari sigurni i ziheraški kako u političkom ključu, tako i u onom estetskom. Nismo sebi i jedni drugima dali pravo na uspjeh, ali ni na greške

i da li je na kraju krajeva i u kojoj meri ona umetnička kategorija. S jedna strane ja govorim neminovno i stvaram iz ovog trenutka *sad*, iz psihologije modernog čoveka od koje na kraju krajeva i ne mogu da pobegnem. S druge strane, akademsko obrazovanje, u ovim studijama koje sam ja prošao, kao metodičnost i tematsku jedinicu imale su i sledeće pravilo: za svako delo koje postavljate, nađite razlog u današnjem trenutku! Ovakvo pravilo, kao i mnoga druga pravila akademskog života na kraju budu dogmatizovana ili tumačena na najjednostavnije načine, te se zato uvek plan odluke da se postavi

neko delo svodi na to da tematski odgovori i odgovara analogiji i homologiji današnjeg vremena. Nemam ništa protiv ovoga, ne mislim da je pogrešno i nužno loše, ali ja sam u ovom slučaju hteo pre svega da savremenom trenutku vratim poeziju, pravo na simbolističko i na asocijacije, osećaje i na disciplinu osluškivanja građenja ritma, napetosti i tragedije. Da ostanem veran pesničkom pogledu na svet, pogledu koji nije nužno u koordinatama socijalno-političkog, nego je transcendentalnije.

Izbor teksta bio je krajnje konotativan, kao i moja potreba da radim *Krvave svadbe*, taj je izbor sličan samoj odluci da se jedna pesma i napiše, a šta vam je za to potrebno - malo unutarnje nužnosti i nešto od onoga što je Tolstoj nazivao *energijom zablude*. To je na kraju krajeva za mene i jedina prava savremenost: pravo na izbor koji odstupa od logike, logičnog i

standardnog!

MONITOR: *Iako se Lorka nije bavio politikom, zbog svojih ljevičarskih ideja - uhapšen je i strijeljan. Ne možemo reći da su njegove drame zastupljene na ovim prostorima - jako malo su radene. Da li ste se odlukom da baš sad režirate njegov komad na neki svojevrsan način i deklarirali šta mislite o ovom zajedničkom podneblju, ali i o pozorištu gdje sve manje ima poezije?*

TORBICA: Nije pitanje same poezije, govorimo o prostoru u kojem je nažalost sve manje autentičnosti, sve manje hrabrosti da se teatar i umetnost pretvori u široko polje mogućnosti, sa svim njegovim plodovima koje može dati, pa makar oni bili i gorki ili ponekad i nejestivi. Mi smo kao kulture sveli svoje umetnosti na manje od ništice, na neznatnost, naši su pozorišni repertoari sigurni i ziheraški kako u političkom ključu, tako i u onom

estetskom. Nismo sebi i jedni drugima dali pravo na uspeh, ali ni na greške. Nisam o tome aktivno razmišljao, ali sad već gledajući unazad, možda sam pomislio birajući ovaj naslov da ne želim ulaziti u vulgarni dijalog ovog podneblja, želim se bar u ovim gestom udaljiti i uživati u nekoj tihoj i mirnoj razmeni mišljenja, ako je potrebno i sam sa sobom.

MONITOR: *O čemu pozorište treba danas da govori?*

TORBICA: Kad bih u potpunosti znao odgovor na ovo pitanje, mislim da bih se pozorištem i prestao baviti. Toliko je toga u pozorištu što je potrebno pojmiti, a ja sam tek krenuo na taj put. Za mene je pozorište ponekad uzbudljivo po onom i zbog onog što govori, ali često me više osvoji zbog načina na koji govori, sredstava i stila kojem je nešto pripovedano kroz pozorište. U tim i takvim okvirima, i najmanja naša svakodnevna egzistencija, beskonačno ponovljena

radnja, može biti uzdignuta u nešto zaista veličanstveno. Pozorište je tu kao osnovna korekcija na naš svakodnevni potencijalni pad u banalnost i obesmišljenost.

MONITOR: *Grad teatar formiran je kao festival ambijentalnog karaktera sa mogućnošću da pod otvorenim nebom prikaže što veći broj kvalitetnih programa. Organizatori su najavili da ćemo vidjeti predstavu koja ne prati trend i da su „Krvave svadbe” predstava koju zaslužuje Grad teatar.*

TORBICA: Moje prethodne predstave su u poslednjih nekoliko godina gostovale u *Gradu teatru*, ali ja nisam imao priliku da posetim Budvu i festival. Moram priznati da u tom smislu nisam bio opterećen tradicijom i svim onim što je prethodilo ovogodišnjoj produkciji. Ovo je izvrsno, jer se uvek trudim objasniti koliko je važno i moje neznanje o pojedinim stvarima, i da me često korisnije definiše nego moje znanje. No ovde nemam prave mentalne mape da zaista uporedim našu produkciju i prethodne koje je *Grad teatar* ostvarivao. Mogu samo da kažem ovo, s jedne strane, imam toliko reči hvala i zahvalnosti za način na koji su me iz vodstva ovog festivala znali čuti, razumeti i prihvatiti moje predloge. Imali su strpljenja za moje ideje i za moj tempo, osećao sam slobodu dok sam radio i ostvario sam uslove sa njima kakve često ne vidim u profesionalnim pozorišnim kućama. Mislim da je Milena Lubarda Marojević neko sa punim osećanjem šta znači festival s jedne strane, a onda i sama delikatnost kreativnog procesa. Želio bih se ovom prilikom zahvaliti njoj i njenom timu na svemu navedenom i nadam se da je naša predstava vratila *Gradu* nešto od truda i razumevanja kojeg su one ponudile nama. Želeo bih, ako je ikako moguće, da takvi ljudi budu prepoznati i da ih ništa ne zaustavi u putu kojim su krenuli da razvijaju ovaj festival.

MONITOR: *Lorka je opisao, naročito u „ruralnoj trilogiji”*

ljubav, patnju, strasti - prije svega žena. Na početku drame Majka izgovara: „Nek su proklete i puške i pištolji i najmanji nožić, prokleti bili i ašovi i vile”. I ovdje vidimo kako žene najviše stradaju, a postaju i čuvarke patrijarhata. Kako vidite ulogu žene na ovim prostorima protekle tri decenije?

TORBICA: Nažalost mnogo, barem u načinu na koji ja posmatram recentne tokove naših kultura. Ako malo bolje pogledate, moći ćete na primeru svih republika naše nekadašnje zajedničke zemlje, pronaći s jedne strane postignute određene vrednosti kada su u pitanju žene i njihova integracija u tekuće političke, naučne, društvene discipline, ali jednim spretnijim pogledom, moći ćete uočiti i sledeće, ženama je u pravilu ovde data moć u dva određena slučaja, a to su pod jedan - kada je pozicija na kojoj su, krajnje simbolična i benigna u mogućnosti trenutnog delovanja i dalekosežnih posledica, pod brojem dva - kada njihova pozicija, ne samo potvrđuje, nego neretko i učvršćuje patrijarhalnu društvenu košuljicu u kojoj živimo. Iz ovog razloga, često govorim, da mi zapravo nismo videli ništa od prave i originalne slobode ženskog glasa na ovim prostorima. Poslednje tri decenije, uveli smo žene na veliki teren, povelili ih da igraju velike utakmice, ali prije toga, morale su naučiti pravila igre, koja su ostala nepromenjena, dakle, duboko neženska!

MONITOR: *Publika je bila sudionik jedne fatalne priče o ljubavi, nagonima, osveti, ali i praštanju, a završetak predstave - dijalog Majke i Vjerenice djelovao je katarzično. Koliko je za Vas važan taj efekat i da li treba da pozorište*

utiče na ljude i da ih mijenja?

TORBICA: Pozorište ne mora ništa, ali bilo bi dobro da uspe u svemu. Neke priče su katarzične upravo u mraku i teškom kraju, koji ne samo da odvodi likove iz života nego na neki način i kažnjava publiku, proziva i optužuje, drugi su pak oni krajevi koji odstupe od ovakvih završetaka, i završe u pomirenjima, makar ona bila i samo trenutna ili simbolična. Mislim da su moje predstave u mnogim slučajevima ličile na prvu mogućnost koju sam dao, ali ova je završila sličnije drugoj ponudenoj opciji i još sebi ne znam

rijetko ko se znao i do sada igrao zajedno. Kako ste sve to za prilično kratko vrijeme postigli? Kakav način rada s glumcima preferirate?

TORBICA: Zanimljivo je što sam u ovom slučaju i sam svoj proces rada stavio pomalo sa strane. Često otvorim probe u kojima se danima ne čita na probama, izbegavam dodir sa tekstem i puštam da ideje dolaze te da razgovor o tekstu, čak i kritika samog teksta stvori neku zajedničku strategiju o pristupu. Na ovom sam procesu glumce odmah upozorio i izvinio se, da nemamo vremena i luksuza za taj način rada. Bilo je potrebno odmah se baciti u Lorku i

do kraja odgovoriti zašto je to tako. Originalan tekst nudio je u najmanju ruku i drugačiji, spekulativniji kraj. U svakom slučaju, pojam koji dajete u pitanju, pojam *katarze*, za mene nikad nije nestao, samo je promenio svoje oblike. Pozorište nesumnjivo menja ljude, samo što to čini bez puno buke i bez brzih, a vidljivih estetskih promena. Da nije tako, da u to ne verujem, pozorište ne bi bilo mesto na koje dolazim ni kao reditelj ni kao publika.

MONITOR: *Reditelj ste koji radi u različitim pozorištima regiona. Komentar nakon premijere, gotovo svih prisutnih, bio je da su glumci djelovali kao pravi ansambl, a inače*

vrlo brzo se dignuti sa stola, molio sam ih za strpljenje i poslušnost dok budemo radili početne scene, kako bismo zajedno osetili princip onoga što će uslediti u usloznavanju predstave i to sam i dobio, sasvim disciplinovane partnere koji su ozbiljno shvatili ono što radimo, onda je usledila i sloboda, jednom kad smo shvatili da smo zaista na zajedničkom putu. Nedugo nakon toga, razvila se i ljubav i poštovanje među ekipom, a toga je danas tako malo. Bilo mi je iskreno zadovoljstvo raditi sa njima.

Miroslav MINIĆ

Foto: Grad teatar Budva

STIGAO IZ RENESANSE

Piše:
Gradimir
GOJER

N ikada neću zaboraviti svoje beskrajno duge (u nastavcima!) razgovore sa Mersadom Berberom. Taj slikar čudesnih prizora, jednako veličajnih kada su u dubinskim studijima u pitanju njegove grafike i ulja, plakati ili kakva druga žanrovska određenja, uspejavao me je *uvući* u rasprave o umjetničkoj magiji i filozofičnosti Miroslava Krleže. Bilo je fascinantno sa koliko je argumenata Berber branio svoja poniranja u Krležino raznoslojno djelo. U tome sam počeo do kraja osvještavati bit umjetničkog iskaza velikog bh. slikara, inače za života promoviranog u redovnog člana Ruske akademije nauka i umjetnosti. A ta bit je dugovala nevjerovatnoj jednostavnosti.

Golemu pažnju posvećivao je najdubinskoj mogućoj učitanosti, proučavanju historičnosti i literarnosti svakog prizora kojem je težila njegova imaginativna moć.

Pomno je proučavao historičnost, pa onda sve što je u vezi sa onim čemu se posvećuje, čak i kad je ta *tangentnost* bivala izuzetno daleka i tanušna. Tek kada bi ispitao sve detalje u i oko svog slikarskog izazova, kada bi praktično prodru u dušu slikane atrakcije, prilazio je pravljenju skica, bezbrojnih skica koje u pravilu nisu bile *šmir* skice, već bi svaka njegova skica mogla krasiti muzejske prostore najrenomiranijih artistskih institucija tog tipa. Jedanput mi je, dok je pripremao scenografiju za Šnajder-Kupusovićevog *Gammleta*, objasnio da je stvarna *duša* svakog njegovog slikarsko-grafičkog projekta u stvari skica!

Mersad Berber je napravio i grandioznu

scenografiju za predstavu još jednog velikog krležijanca, redatelja Georgija Para, Gundulićevog *Osmana*. Sam Paro pričao mi je o Berberovoj krležijanskoj elokventnosti i filozofičnosti.

Sad u tekst ove kolumne uvodim akademika Abdulaha Šarčevića koji je ponajbolji tumač Berberovog slikarstva, a uvijek tvrdi da je Berberovo slikarstvo čista bosanska filozofska misao. To mi se potvrđivalo u nizu portreta Roma Beriše kroz koje je Berber donio tankočutnost bosanske duše, njenu širinu i neuhvatljivost.

Mersad Berber je, posebno ciklusom tragičnih prizora iz srebreničkog pakla, demonstrirao ogoljele cjeline slikanog bola. Svoju umjetnički nevjerovatno donesenu bol, sa tjelesima ranjenim i skeletima koji izazivaju apokaliptički krik u svakom promatraču njegovih crtački *poslanih* tvoračkih sondi u infernalne hadske komore on je, zapravo, bio više od slikara.

Bio je svojevrсни čičerone u paklenskim prostorima, ne slikajući već duboko osjećajući ganglijske sustave svakog unesrećenog Srebreničanina. Berberova genijalnost i humanistička širina donijela je tragične slike ne kao asocijacije nego kao vrstu užarene lave koja izbija iz svih slojeva pakla.

Renesansnost ovog grafičara, slikara, plakat majstora, filozofa umjetnosti, neporeciva je.

Berber je stigao iz renesanse u naše permanentne neredе i vratio se otkuda je i stigao u naš nesavršeni svijet.

Mersad Berber je, posebno ciklusom tragičnih prizora iz srebreničkog pakla, demonstrirao ogoljele cjeline slikanog bola. Berberova genijalnost i humanistička širina donijela je tragične slike kao vrstu užarene lave koja izbija iz svih slojeva pakla

Kako stišati buku autoritarnog populizma

Piše: Paul MASON

Kada su Regan i Tačer došli na vlast, „autoritarni populizam” je kao akademski termin korišten da se opiše njihova politika. Danas se smatra da ovaj fenomen ubrzano nadržasta i prevazilazi stare definicije ljevice i desnice

Njihov odnos prema ljudskim pravima je ciničan i oni ne vole imigrante, a ni Evropsku uniju. Žele jaku, naoružanu državu, spremnu za napad. Oni su kao vaš rođak rasista koji uvijek pokvari božićno slavlje. To su ljudi koje ankete nazivaju „autoritarnim populistima” i kojih prema agenciji YouGov ima veoma mnogo. Četrdeset osam odsto anketiranih Britanaca pokazali su neke ili sve gore pobrojane osobine, prema nalazima YouGov Centre Cambridge objavljenim prošle nedelje.

Kao način da se obuhvati sve što se događa – sa Trampom, brexitom i Le Pen u Francuskoj – ideja je primamljiva. Kada su Regan i Tacher došli na vlast, „autoritarni populizam” je kao akademski termin korišten da se opiše njihova politika. Danas se smatra da ovaj

fenomen ubrzano nadržasta i prevazilazi stare definicije ljevice i desnice. Ali nije sve tako prosto i ovaj fenomen nije nov. Pojam „autoritarni populist” je konstrukt koji, ako nismo dovoljno obazrivi, može zasjeniti istinske razloge iznenadne krize centrizma i odgovore na pitanja koja se s tim u vezi nameću.

Kroz sve ovo smo jednom već prošli. Shvativši kakve tipove ličnosti je k sebi privlačio politički ekstremizam kasnih 1920-ih, sociolozi su pokušali da razumiju odakle razlozi za ovu novu „želju za potčinjavanjem”. Erich Fromm, ljevičarski psiholog, uočio je i kod vođa i kod vođenih „nesposobnost da se oslone na sebe same, da budu nezavisni, drugim riječima nesposobnost da podnesu slobodu”. Snaga ove intuicije ne može se potcijeniti.

Opkoljen teorijama koje su za pojavu fašizma okrivljavale ekonomsku depresiju, klasnu borbu i Versajski ugovor, Fromm je njegov začetak locirao u strahu od slobode.

Trumf i Farage nisu fašisti. Britanija sa gotovo punom zaposlenošću nije vajmarska Njemačka. I prema istraživanjima YouGova, većina „autoritarnih populista” ostaje politički blizu centru. Samo 19 odsto britanskog biračkog tijela pokazuje ekstremno-desne reakcionarne stavove, u poređenju sa pro-EU internacionalistima i liberalnim ljevičarima koji sa 37 odsto čine najveću grupu među glasačima.

Ipak, ako posmatramo emocije i predrasude koje pokreću desni populizam, mnoge od njih će se odlično uklopiti sa onima uočenim prilikom izučavanja fašizma 1930-ih. Za lajavu rasističku desnicu, njihova pobuna ima za cilj uspostavljanje reda. Za njih, kao i u tridesetim godinama prošlog vijeka, sve različitosti – polne, rasne ili seksualne – tumače se kao borba jakih protiv slabih. Oni vole teatar masovnih skupova, gdje ih harizmatični vođa – „čarobni pomagač”, kako ga je nazivao Fromm – toliko plaši gomilanjem nelogičnosti da više ne pomažu nikakvi „eksperti” koji bi ih naknadno suočili sa činjenicama.

Ipak, postoji velika razlika između današnjice i 1930-ih i ona postaje još jasnija kada se dublje uroni u statistiku rezultata istraživanja YouGova. U Britaniji su najjači predskazatelj toga ko postaje „autoritarni populista” godine starosti. Trideset osam procenata tih ljudi ima preko 60 godina, a sljedećih 21% su između 50 i 60 godina. Slaba obrazovanost je još jedan bitan pokazatelj, ali ne toliko snažan kao onaj prvi.

Desne populističke mase iz tridesetih godina su se regrutovale iz ekonomski ruiniranog nižeg srednjeg staleža. Mada je bilo radnika koji su podržavali Hitlera, većina mu se suprotstavljala, iako neuspješno. Najjasnija podjela bila je klasna. Danas je najjasnija podjela

prema dobu i stepenu obrazovanja. Za naših života prošli smo kroz najveći tehnološki napredak i najveće ostvarenje individualnih sloboda – prije svega onih koje se odnose na žene. Zato su zakoni o ljudskim pravima mjesto gdje ova grupa uvijek zaglavi: zakoni su uvijek viđeni kao davanje „prava onim drugima”, koja podrivaju ono što je preteklo iz prethodne hijerarhije, bilo da je to bijela, muška, strejt ili neka druga supremacija.

Nacizam se još uvijek mogao zaustaviti između 1930. i 1933. Da su Njemačkoj oproštene ratne reparacije, da se zaustavila politika štednje koja je bez posla ostavila 25% radne snage, da je krupnom biznisu objašnjeno da nije ljevica snaga koja može uništiti demokratiju, već

Desne populističke mase iz tridesetih godina su se regrutovale iz ekonomski ruiniranog nižeg srednjeg staleža. Mada je bilo radnika koji su podržavali Hitlera, većina mu se suprotstavljala, iako neuspješno. Najjasnija podjela bila je klasna. Danas je najjasnija podjela prema dobu i stepenu obrazovanja

desnica. I u kritičnim momentima, da su se ljevica i centar ujedinili i suočili sa populističkom desnicom na njihovom terenu – ulici. Vodeći princip trebao je biti: ukloniti sve što kreira nesigurnost. Danas je, paradoksalno, ovaj zadatak mnogo teži. Bilo bi nemoguće vratiti unazad trideset godina slobode – ne samo zato što su one neizbrisivo urezane u životni stil i psihologiju mladih. Cifre YouGova pokazuju da među onima iz anti-autoritarne, pro-globalističke grupe ima samo 25% starijih od 60 godina. Među onima ispod 40, na

svakog ultradesničara dolaze dvoje liberalnih globalista. Ovo ukazuje na problem za one na ljevici koji žele da nađu bar nešto progresivno u stavovima koji okrivljuju migrante za niske plate (taj šarmantni internetski *mem* tako omiljen u zemlji UKIPiji), a „Rothschild bankare” za finansijsku krizu.

Brojni novinari, ja takođe, više nego dovoljno su se bavili antropologijom rasistički nastrojenih penzionera iz provincije da ovo razumijemo: oni mrze moderno doba i slobodu koju ono sobom nosi. To ne možemo ignorisati. U središtu otpora mora biti raskid sa neoliberalnom ekonomijom. Povećati plate, ukinuti neizvjesnost očuvanja radnih mjesta, izgraditi mjesta za stanovanje i, prije no što se išta uradi, glasno obećati sve to. Čovjek bi pomislio da ne treba puno pameti za tako nešto – sve dok se ne sjeti koliko su energije utrošili laburistički političari i komentatori za protivljenje ovakvim mjerama ovog ljeta. Ali to nije sve. Fromm je objasnio (pdf) neuspjeh njemačkog lijevog centra da se odupre Hitleru „stanjem unutrašnjeg premora i rezigniranosti.” Oni više nisu vjerovali u svoje vlastite vođe i svoju ideologiju: „Duboko u sebi, mnogi su odustali od svake nade u efikasnost političke akcije.”

Ovo danas više ne važi. Bojkot nastave u školama u znak protesta protiv Trampa, protest glumaca brodvejske predstave *Hamilton*, stoički otpor američkih Indijanaca protiv gradnje cjevovoda u Dakoti – daleko su od svakog premora i rezigniranosti. I u Britaniji je došlo do masovnog odgovora na brexit: 180.000 ljudi pridružilo se Laburističkoj partiji i 15.000 Liberalnim demokratima. Samo jedna stvar može učiniti da se najobrazovanija i najslobodnija generacija u istoriji sveta preda umoru i rezignaciji, a to je da srednja klasa i liberalni mediji odustanu od svoje slobode.

The Guardian.
Preveo: Vladan Kosorić
Peščanik

Izložba ikona na Gospi od Škrpjela

Galatea Gallery iz Podgorice i Biskupski ordinarijat Kotor - Župni ured u Perastu u saradnji sa Opštinom Kotor, organizovali su tradicionalno povodom Blagdane Velike Gospe u istoimenom svetilištu jubilarnu desetu izložbu. Izložbu *Najljepše pravoslavne ikone u Crnoj Gori* u Pomirdbenoj dvorani na otoku Gospa od Škrpjela otvorio je dr Antun Sbutega, admiral Bokeljske mornarice i ex ambasador Crne Gore u Italiji i pri Svetoj stolici.

Izvod iz predgovora u katalogu dr Aleksandra Čilikova, historičara umjetnosti: „I pored izuzetnog poštovanja i značaja ikonopisa u katoličkim sredinama, molitveni karakter ikone svoje suštinsko ishodište nalazi u pravoslavnoj crkvi. U dogmatskom smislu ikona prenosi Božiju milost i posjeduje svojstva Svetih tajni. Sedmi Vaseljenski sabor, između ostalog, izričito određuje da 'kada se molimo pred ikonom, bivamo osvećeni'. Drugim riječima, ako se vjernik molitvom obraća Hristovoj i Bogorodičinoj ikoni on se sa njima neposredno suočava. Posredstvom ikone stižemo u sveti i bezvremenski prostor. Upravo je osnovni zadatak slikara da omogući kontakt između vjernika i Boga, Hrista, Bogorodice, anđela i svetitelja - u tom suptilnom poslu to je apsolutno primarno u odnosu na umjetničku kreaciju koja svakako predstavlja svojstvo slikane ikone. Zlatno doba umjetnosti izrada ikona predstavljao je period srednjeg vijeka. Nakon propasti Vizantijskog carstva i turskih osvajanja djelova jugoistočne Evrope,

Bliskog istoka i sjeverne Afrike, ikona u novim političkim okolnostima ne gubi na značaju o čemu svjedoče brojna djela nastala tokom Novog vijeka. Umjetnost slikanja ikona aktuelna je i danas o čemu svjedoče i djela - kanonski opravdana, slikarski kvalitetna i sa notom ličnog pečata

- koja se predstavljaju publici u Pomirdbenoj dvorani na otoku Gospa od Škrpjela.”

Ovo su bili i više nego dovoljni razlozi da se *Galatea Gallery* zainteresuje za ovakvo predstavljanje izložbe ikona i uključi ga u svoj program decenijske saradnje sa Župnim uredom u Perastu, jer je ovo već deseta izložba koju zajedno organizuju *Galatea Gallery* i Biskupski ordinarijat Kotor - Župni ured u Perastu, što je postala i tradicija pred Veliku Gospu ovdje

na otoku Gospa od Škrpjela. U znak zahvalnosti povodom jubileja deset godina zajedničke organizacije izložbi u Pomirdbenoj dvoranina otoku Gospa od Škrpjela, *Galatea Gallery* je poklonila jednu sliku sa prethodnih izložbi Mons. Srećku Majiću, na čemu je on toplo zahvalio i poželio uspješnu dalju saradnju sa još prelijepih izložbi kakve su bile sve prethodne.

Domagoj Žarković
Podgorica

Manastirska 3, 85340 HERCEG-NOVI
Tel/fax: 031 344 244
E-mail: radio.delfin@t-com.me
www.radiodelfin.me

PRETPLATA

Correspondent bank:
Swift Address: RZBAATWW
Name & Address: RAIFFEISEN BANK INTERNATIONAL AG VIENNA, AUSTRIA
Beneficiary's bank:
Party Identifier: 1-55.097.455 EUR
Swift Address: LOVBMEPG
Name & Address: LOVCEN BANK AD BULEVAR DZORDZA VASINGTONA 56
81000 PODGORICA, MONTENEGRO
IBAN ME25565005010000413202
Name & Address: MONITOR DOO
PODGORICA, Trg republike-PC Ražnatović bb,
Podgorica
Kopiju uplate obavezno poslati
na fax: +382 20 242 306 ili na adresu:
81000 Podgorica, UI.Trg republike bb

OMBUDSMANKA MONITORA

Paula Petričević, ombudsmanka *Monitora*, redovno prati rad našeg nedjeljnika. Njena djelatnost je transparentna i njene ključne nalaze objavljujemo. Ukoliko mislite da smo prekršili neko od načela Kodeksa novinara Crne Gore ili se ogriješili o druge profesionalne i etičke standarde, obratite se našoj ombudsmanki na email adresu: monitor.omb@gmail.com ili poštom na adresu: Trg Republike bb

Redakcija *Monitora*

Tiho nosim „ništa mi nije“ sa sobom

**Ne može čovjek više
ni da se neodređeno
zagleda u daljinu,
odmah mu neko
priđe i ponudi se da
mu popuni vidik.
Sjeli smo razum i ja,
popili po koju, ustali,
izgrlili se i razišli
ko ljudi**

Prođe i porodično okupljanje, povodom godišnjice smrti, u narodu poznatije kao parastos. Parastos je grčka reč i znači „zastupanje, posredništvo“ jer se u ovoj službi zastupa i moli za pokojnika.

I ja sam najveći deo familije, kao i većina, upoznala na sahranama. Baba-ujna, '39. godište, predstavlja blisku familiju, iz istočne Srbije, na svim rodbinskim dešavanjima. Jer, pogađate, ona je živahnija od svih sinova, snaja i mnogobrojne unučadi, njoj je najlakše da se povlači po autobusima, da nosi pune torbe kekisa, kafe, ratluka, čokolada, jabuka, sveća zbog „valja se“, i to sve zabrađena crnom maramom na četrdeset i kusur stepeni. Tetka, dan pre parastosa, bila na groblju, pa tako imam izveštaj ko je zarastao u travu, a kome cveta dan i noć. Podseti me to na pokojnu babu. Brat leži u svojoj sobi na krevetu, a baba samo otvori vrata i stavi mu na grudi neku hranu ili pare. Danas sam ubeđena da je to bio neki trening za umiranje.

Jutro pre polaska na groblje, pijem kafu, familija „sa strane“ odavno budna, ona živahna baba-ujna ugleda žbun aronije:

„Šta ti je ovoj?“

„Aronija.“

„De, sinko, naberi malo te ironije da probam, kažu zdrava je za srce.“

Zanimljivo je što aronija ima ukus kao ironija kada bi bila jestiva.

Ne može čovek više ni da se neodređeno zagleda u daljinu, odmah mu neko priđe i ponudi se da mu popuni vidik. Seli smo razum i ja, popili po koju, ustali, izgrlili se i razišli k'o ljudi.

Stigosmo na groblje, mimoidem se sa grobarom: „Izvolite?“ Rekoh: „Ništa, samo gledam...“ Ovdje kad napuniš četrdeset godina očekuju da obučeš „ono“ odelo i da lagano kreneš da pužiš ka groblju. Više plaća na groblju nego u porodilištu. Mrtvi jedu, piju kafu, miriše kinesko cveće... Neverovatno je da još postoji običaj da se na parastosima bogato jede, a da se posle ide i u pokojnikovu kuću na dohranu. Čula sam za priču da je neki Austrijanac kada je video naše ljude na groblju kako jedu pozvao policiju. A šta ćemo, mi i žuto vino zovemo belo zato što je napravljeno od zelenog grožđa. Logično, zar ne!

Saučešće umesto rodbine treba da primaju najbolji prijatelji preminule osobe jer oni su izgubili nekog sa kim su provodili vreme, a rodbina je izgubila samo osobu za pozdravljanje na svadbama i sahranama. Odaću vam jednu tajnu: na grobljima samo najbliži plaću za pokojnikom. Ostali svi plaću svoje tuge. Pojave se i nekakvi nepoželjni, oni za koje kažemo: „Ma pusti ga, dobar je u dubini duše“. I šta sada, mi ostali treba da nosimo ašov sa sobom?!

Prevariš se i pomisliš da nekoga poznaješ pa zalutaš na stranputicama njegove duše. Ali često se pokaže da ne poznajemo ni sami sebe. Plaši me reakcija koja je brža od misli, njena brzina i silina ima takvu razornu moć, da misao stigne jedino da konstatuje štetu. Ne postoji kavez jači od sopstvenog uma. Ni tamničar teži od sopstvenih misli. Osmeha imam, nek svako uzme koliko u oko može da mu stane. Ruke ne tražite. One su na leđima. Vezane.

P. S. Iako je zavesa još podignuta, predstava je gotova. Nemam više teksta. Kraj je najbolje oćutati.

Nataša ANDRIĆ

TRI DEZENIJE OD
TZV. ANTIBIROKRATSKE REVOLUCIJE (II)

Velikosrpske nacionalističke demonstracije

**Predsjedništvo
CKSK Crne Gore
posebno je
osudilo uzvike
„Hoćemo
oružje“ i „Crna
Gora je Srbija“,
tumačeći ih kao
podsticanje
antialbanskog
raspoloženja,
poziv na
građanski rat
i negiranje
crnogorske
nacije i Crne
Gore**

Predsjedništvo Centralni komitet Saveza komunista Crne Gore analiziralo je titogradski miting četiri dana kasnije. Zaključeno je da se Organizacioni odbor kosovsko-metohijskih Srba i Crnogoraca pojavljuje „kao partner institucijama političkog sistema“, „primjenjuje metod pritiska, ultimativnih zahtjeva i politike svršenog čina“ i da se radi o velikosrpskom nacionalizmu prema Crnoj Gori. Predsjedništvo je posebno osudilo uzvike „Hoćemo oružje“ i „Crna Gora je Srbija“, tumačeći ih kao podsticanje antialbanskog raspoloženja, poziv na građanski rat i negiranje crnogorske nacije i Crne Gore.

U Beogradu je 25. avgusta održan sastanak sekretara predsjedništava SK republika i dva pokrajinska komiteta. Predstavnik SK Crne Gore **Savo Šekarić** tražio je da se preduzmu mjere protiv članova SK koji su uključeni u Odbor za organizovanje mitinga, sa sjedištem u Kosovu Polju, čija su imena bila objavljena u medijima.

Predstavnica SK Srbije **Radmila Andelković** rekla je da oni nemaju veze sa tim odborom i da ne mogu da utiču na to nelegitimno tijelo. Replicirao je, prema našim izvorima iz tog vremena, član Predsjedništva Pokrajinskog komiteta SK Kosova, po narodnosti Albanac, tvrdnjom da oni kao rukovodstvo imaju informaciju da rukovodstvo Srbije održava stalne veze sa članovima Odbora. Na tome se rasprava završila i

izvještaj sa tog sastanka nikad nije objavljen u medijima.

Tih dana do rukovodstva SK Crne Gore stigla je i informacija da Milošević namjerava da sruši crnogorsko rukovodstvo i da su sa Miloševićem povezani čak i neki članovi CK SKJ iz Crne Gore. Crnogorsko rukovodstvo ocijenilo je tu informaciju kao intrigu i pokušaj narušavanja odnosa između i u rukovodstvima SK i nije joj pridavan nikakav značaj.

Crnogorska policija je u stopu pratila **Miroslava Šolevića**, glavnog organizatora mitinga po Miloševićevim instrukcijama, i znala cjelokupnu mrežu njegovih saradnika. Iz policijskog materijala o akciji pod šifrom „Korab“, koji sadrži 150 službenih zabilježki i dokumenata, vidi se da su u „događanje naroda“

• MITINGU U TITOGRAU
PRETHODILA JE I KAM-
PANJA BEOGRADSKIH
MEDIJA: **Miljan Radović**

bili uključeni pojedini profesori Beogradskog, Novosadskog i Titogradskog univerziteta i brojni drugi intelektualci iz Beograda: **dr Jovan Striković, Veljko Kovačević, Radomir Šaranović, Veljko Radović, dr Borislav Džuverović, Matija Bećković, Vuk Drašković, Dobrica Ćosić, dr Rastislav Petrović...**

Zнала je za to i crnogorska vlast, ali ništa nije preduzela da se suprotstavi velikosrpskim

planovima o razaranju Crne Gore. Zato taj populističko-iracionalni pokret više nije bilo moguće zaustaviti.

Titogradsko rukovodstvo pokušalo je da Organizacioni odbor odvraća od mitinga. Umjesto njega ponudilo je javnu tribinu ili razgovor o kosovskim problemima sa delegacijom od pedeset do šezdeset ljudi. Šolević i družina nisu htjeli za to ni da čuju. Ultimativno su zahtijevali: miting 20. avgusta i to

u 18 sati. Titogradsko rukovodstvo uspjelo je samo da se izбори da se miting održi u podne.

- Upozoravam vas na eventualne teške posljedice mitinga zbog ekonomske, socijalne, pa i političke situacije u kojoj se mitinzi održavaju, a tu je i 17.000 Albanaca sa kojima živimo u dobrim odnosima, rekla je predstavnicima kosovskog odbora **Vida Knežević**, predsjednica Opštinske konferencije Socijalističkog saveza, tokom razgovora održanog u Titogradu 18. avgusta.

Dan ranije, na zatvorenoj sjednici, crnogorski čelnici su zaključili da miting može imati „ozbiljne političke implikacije na političko-bezbjednosnu situaciju u Titogradu i Crnoj Gori“. Predsjednik Predsjedništva CK Crne Gore **dr Miljan Radović** obavijestio je prisutne da je razgovarao sa predsjednicom kosovskih komunista **Kaćušom Jašari** koja mu je potvrdila da rukovodstvo Srbije redovno kontaktira sa Šolevićem instruišući ga kako i gdje da organizuje proteste.

Radović je zamjerio beogradskim *Večernjim novostima*, *Politici i Politici ekspres* što su o mitingu pisali kao o već gotovoj stvari, a *Tanjugu* što je javio da će Opštinska konferencija SSRN Tirograda biti organizator mitinga. Fotokopije tekstova iz pomenutih medija podijeljene su učesnicima sjednice da se lično uvjere u kampanju „beogradske štampe“.

Crnogorsko rukovodstvo bilo je u dilemi da li da zabrani miting kao „najdirektniji prodor srpskog nacionalizma u Crnu Goru“. Odlučilo je, ipak, da je to gotova stvar i da treba obezbijediti sve uslove za njegovo normalno održavanje, ali ne dozvoliti usputna mitingovanja niti „vršenje političkih provokacija radi dizanja Crne Gore na noge“.

(Nastavlja se)

Pripremio:
Veseljko KOPRIVICA

Raspirivanje najmračnijih strasti

Miting u Titogradu pratili su brojni strani i domaći novinari.

Strani mediji precizno su konstatovali o čemu se radi – velikosrpske nacionalističke demonstracije, demonstracije koje organizuje nepopustiljvi šef srpske partije **Slobodan Milošević**, problem Kosova iznijet je na ulice i vodi daljoj nacionalnoj zategnutosti...

Britanska agencija *Rojters* objavila je širi izvještaj sa mitinga u Titogradu, navodeći da su demonstranti zaprijetili oružanom pobunom ako vlada ne okonča sukobe na Kosovu. Citirane su i parole „Dajte nam oružje“, „Idemo na Kosovo“, „Objesite **Azema Vlasija**“...

Francuska agencija *AFP* svoj izvještaj je naslovila „Prosrpske demonstracije u Crnoj Gori“.

Uz uzvik „Neka dođe do građanskog rata“, demonstranti su zahtijevali od komunističkih vlasti da okončaju etničke sukobe Srba i Albanaca, ističe američka agencija *UPI*.

Brojni mediji konstatovali su da je zbog toga što je problem Kosova iznijet na ulice došlo do raskola između jugoslovenskih rukovodilaca.

Rojters, *AP*, *Radio Tirana*, *RFI* i *Glas Amerike* citirali su **Milana Kučana**, predsjednika Predsjedništva CKSK Slovenije, da su ovi protesti „mjesta gdje se raspiruju najmračnije ljudske i nacionalističke strasti“.

Jugoslovenski mediji izvještavali su o titogradskom mitingu u skladu sa političkim stavovima svojih republika prema kosovskom pitanju i „događanju naroda“.

Za jedne je taj skup bio „nov način narodnog iskazivanja“, za druge „još jedna opasnost koja vodi teškim ekscesima“. Treći su o mitingu pisali ironično i uvredljivo.

Medijski rat u Jugoslaviji tada je već bio uzeo velikog maha, pa je i izvještavanje o titogradskom mitingu bilo samo refleksija te činjenice.

Zagrebački i slovenački mediji tačno su procijenili da je miting u Titogradu bio dio velikosrpskog scenarija i manipulacija narodom, dok su srpski, iz kojih je crnogorsko rukovodstvo i saznalo za održavanje mitinga, pisali pristrasno, navijački, izuzimajući beogradsku *Borbu*. Uveliko su pravdali organizovanje ovakvih skupova.

Politika je uz izvještaj sa mitinga objavila retuširane fotografije na kojima su jasno vidljive dvije parole: „Crna Gora – srpska Sparta!“ i „Žarkoviću, đe ti je baza?“.

Crnogorski mediji – *Pobjeda*, *Radio*, *Televizija* i *Komunist* donijeli su objektivne izvještaje, ali zanimljivo je da su svi prećutali transparent „Žarkoviću, đe ti je baza“.

Dobitnica ste stipendije za studije na jednom od najprestižnijih muzičkih koledža. Kakvi su kriterijumi za ovakav uspjeh i koliko je Vama bilo teško da ih zadovoljite?

S obzirom da sam svirala klasični klavir prije nego što sam se opredijelila za jazz, u početku mi je trebalo vremena i strpljenja da bi se pokazali neki rezultati. Poslije godinu dana svakodnevnog vježbanja odlučila sam da odem na Berklijev kamp u Italiji, gdje sam imala priliku da pohađam audiciju i dobijem stipendiju. Za dobre rezultate na ovom koledžu je jako bitan rad, fokus, i velika volja i istrajnost, što je meni i omogućilo upis.

Koliko Vam znači uticaj i podrška porodice, koja je takođe posvećena muzici?

Veliki uticaj na mene ima moj otac koji je jazz muzičar. Od malena sam bila okružena tom vrstom muzike, tako da mi njegova podrška, kao i podrška ostalih članova porodice mnogo znači. Smatram da sve ide mnogo lakše kad znaš da imaš ljude na koje možeš da se osloniš i koji će

Devetnaestogodišnja Sara Jovović muzikom se bavi od šeste godine. Ova talentovana Podgoričanka svira klasični klavir, ali je posebno posvećena jazz muzici. Nastupajući na mnogim takmičenjima i festivalima razvila je svoj dar koji je na dvonedjeljnoj radionici *Berklee at Umbria Jazz Clinics* zaslužen nagrađen stipendijom za jednu od najprestižnijih muzičkih akademija – Berkli

da te podrže u onome što voliš.

Najviše ste orijentisani ka džez muzici. Šta za Vas predstavlja ovaj žanr?

Jazz predstavlja određenu vrstu slobode. Kad sam otkrila jazz, shvatila sam da ne moram da sviram samo ono što je napisano. Postoji opcija improvizacije, koja ti daje više prostora za izražavanje onoga što imaš u sebi.

Berklijeva stipendija koju ste dobili iznosi 80 odsto ukupne školarine. Šta je sa preostalih 20 odsto?

Život u Bostonu, kao i stan, knjige, laptop i ostale stvari koje su mi neophodne da bih započela studije je jako skup za naše standarde. Srećom, uspjela sam da nađem novac

za prvi semestar zahvaljujući porodici i sponzorima, a za dalje ćemo vidjeti.

Koliki je izazov selidba u Boston?

Izazov je s obzirom na to da sam tamo prepuštena sama sebi, daleko od porodice i prijatelja, ali s druge strane radujem se što ću konstantno biti okružena muzikom i muzičarima s kojima dijelim slična interesovanja.

Hoće li Vam inostranstvo „ukrasti“ srce ili odlazite sa željom da se vratite u Crnu Goru?

Trenutno ne razmišljam toliko daleko. Jedva čekam da odem i upoznam njihovu kulturu i ljude, ali sve dalje zavisi kako se situacija bude razvijala, kako se snađem i koliko mi se sviđi život tamo.

Miljana DAŠIĆ